

BULLETINE 2·03

UTGITT AV SENTER FOR KVINNE- OG KJØNSFORSKNING, UNIVERSITETET I OSLO

INNHold:

Liv laga!	1
Høstens seminarprogram	3
Nordiska perspektiv på kön, krig och fred	6
Feminisme og multikulturalisme - et nettverk for økt kunnskap	7
Den "skeive" vendingen	7
Natursyn i endring	8
Foreldreskap i forandring	9
Hva er det med porno?	11
Barne- og ungdomsprostitusjon i Norge - finnes det?	12
Uttekslingsstipend	13
Høstens seminarprogram NAPP UT	14-15
Mannsmaktens manifestasjoner? Motstand mot likestilling gjennom 20 år	16
Kjønnsmakt i Norden	17
Antigone - kvinnelig rebell fra antikken	18
Berit Ås - rebell i samtiden	19
Nominering til SKKs pris for fremragende kvinne- og kjønnsforskning	20
Fra undervisningen: Alt om vårt kjønn	20
Mobil kommunikasjon og nye grensesnitt	21
"...en strålende Juvel i Frelserens Krone"	22
Annerledeslandet	23
Lunchtime at SKK	24
Making Women Visible	25
Tove Stang Dahls minneseminar	25
Nordisk forskerskole	26
Aktuelt om ansatte på Senteret	27
Kalender	28

Liv laga!

36 + 15 + 426. De magiske tall for søkere til vårt flunkende nye bachelorprogram Kjønn, feminisme og likestilling: 36 primærseekere, 15 overgangssøkere og 426 som har programmet på andre prioritet eller lavere. Söt musikk i våre ører, tall ladet med muligheter. Summen av 36 + 15 + 426 = Et hav av forventninger! Lang tids spenning er utløst – vår satsing på utdanningsreformen har vist seg liv laga. Resultatet ved semesterstart er at 39 studenter har takket ja til til programmet og 19 studenter ønsker overgang til dette. Velkommen skal dere være!

Foto: Nina Heilmann

Fra informasjonsmøte i begynnelsen av august for studentene som har valgt SKKs bachelorprogram Kjønn, feminisme og likestilling.

For noen år siden tok SKK et krafttak for å få rett til å tilby ordinær undervisning. Det munnet ut i et kreativt og entusiastisk, men også komplisert tverrfakultært samarbeid. Vi tilbød et intensivt innføringskurs i tverrfaglig kvinne- og kjønnsforskning, og syv av universitetets åtte fakultet fulgte opp med fakultetsvise påbygginger

eller vektallsgivende kurs. Ca. 200 studenter har tatt innføringskurset siden det ble gitt første gang våren 2000. Tilbakemeldingene har vært oppløftende gode – både studenter og lærere har åpenbart funnet stor kunnskapsglede i undervisningsopplegget.

Det lå derfor i lufta at SKK ville kaste seg inn i oppfølgingen av St. meld. 27, 2000-2001 *Gjør din plikt – krev din rett*, med tyngde. Da startskuddet for planprosessen gikk, var det ikke så mye et spørsmål om vi ville styrke Senterets undervisningstilbud. Kronspørsmålet var snarere på hvilket nivå og i hvilket omfang vi skulle satse på undervisning: Skulle SKK utvikle et eget studieprogram eller "bare" nøye seg med enkeltemner? Var det klokt å utvikle tilbud på høyere grad eller var det bedre å ha et tilbud på lavere grad – master- eller bachelornivå? Hvor mye kunne vi makte med våre ressurser? Og ikke minst: Hvordan skulle vi beholde entusiasmen fra samarbeidet rundt vårt tverrfakultære innføringskurs? Situasjonen var åpen og læringskurven bratt. Det har vært en tid med mange muligheter, men også en tid preget av stor usikkerhet. Som et langdistanseløp i ukjent terreng, organisert som stafett med ulike lag på etappene. Skiftende rådgivere og konsulenter har bistått henholdsvis arbeidsgruppa, interimstyret og til sist programstyret – alltid med bred tverrfakultær sammensetting.

Foto: Nina Heilmann

Harriet Bjerrum Nielsen kommer sterkt tilbake til Senteret som leder av programstyret etter noen år med forskningspermisjon.

Arbeidsgruppa kom raskt fram til et forslag om at SKK burde tilby et selvstendig program i tverrfaglige kvinne- og kjønnsstudier. Ikke fordi vi var overbevist om at det ville trekke til seg store studentskarer, men fordi vi mente et program var strategisk viktig for å samle, synliggjøre og stimulere UiOs undervisningstilbud på feltet. Et program ville riktig nok dreie Senterets profil fra primært å være forskningsbasert til mer å likne et ordinært institutt, men gevinsten er en enestående formidlingskanal. Og en ny læringsarena for våre stipendiater.

Med to faste stillinger må SKK prioritere sine ressurser nøye. Ett program fikk holde i første omgang, og arbeidsgruppa kom raskt fram til at bachelor var rette nivå for satsingen. Begrunnelsen? Betydningen av å bibringe studenter et kjønnsblikk og en tverrfaglig kompetanse så tidlig som mulig i studieløpet. Begeistre dem for kjønnsforskning fra første stund. Plante kunnskapsfrø som kan spire og befrukte studier i andre fag. Vi ville styrke tilbudet lavest i utdanningspyramiden, som hittil har vært vårt svakeste punkt. På det øverste nivået, doktorgradsutdanning, har vi involvert oss dels gjennom samarbeid med de øvrige norske sentra for kvinne- og kjønnsforskning om nasjonale forskerkurs, og dels ved at deler av seminarprogrammet blir godkjent som forskerkurs. Vi håper dessuten å delta som partnerinstitusjon i Nordisk forskerskole i tverrvitenskapelig kjønnsforskning. (Se egen omtale s. 26.)

Med studiereformen er grunnfag, mellomfag og hovedfag en saga blott. Borte er også vektball, laud og haud og desimal karakterer. Et nytt undervisningsvokabular er innført. Nå heter grunnenheten "emner", og utgjør normalt 10 "studiepoeng". Flere emner som faglig henger sammen utgjør en "emnegruppe", for eksempel en "40-gruppe". Et bachelorprogram består av 180 studiepoeng og er normert til tre år. Det vil si at studentene i snitt tar tre emner à 10 studiepoeng per semester. Reformens intensjon er å balansere valgfrihet med struktur på den måten at studentene har et visst antall frie emner innenfor et program, samtidig som emner og emnegrupper må settes sammen slik at studentene får en fagfordypning som kvalifiserer

for opptak til masterprogram. Det er et gedigent puslespill som nå legges med omhu slik at (emne)brikkene faller på rett plass ved UiO. Ved SKK ruster staben seg for nye og viktige oppgaver som studieveiledere i navn og gagn, på nettet og ansikt til ansikt.

Kjønn, feminisme og likestilling (KFL) er et program med to retninger. Den mer teoretiske retningen *Kjønn med fagfordypning*, kvalifiserer for opptak til mastergrad i ikke mindre enn 15 ulike masterprogram ved fem fakultet ved UiO, i henhold til inngåtte avtaler om opptak og nødvendige fordypingsemner. Den mer praktisk orienterte retningen *Likestilling* kvalifiserer for arbeid med likestillingsspørsmål i offentlig og privat sektor, i media eller organisasjonsliv. Studentene på denne studieretningen avslutter programmet med et større prosjekt som gjennomføres etter nærmere avtale med en interessert institusjon der studentene også har praksisplass. Vi har store forventninger til samarbeidet med Humanistisk prosjektsemester ved HF omkring dette.

De nye programmene ved UiO har ulike profiler når det gjelder valgfrihet i sammensetting av emner. KFL befinner seg i et ytterpunkt: Programmet har få obligatoriske emner, og de er i hovedsak plassert i studiets første og siste semester. Det er derfor ekstra utfordrende for oss å veilede slik at studentene får faglig utbytte av friheten til å velge emner og sette sammen emnegrupper. En annen utfordring for KFL-programmet er å sørge for at studentene opplever at det er her de hører til – selv om de i lange perioder tar emner som tilbys av andre enheter enn SKK. Programidentitet har vi tenkt å utvikle gjennom en rekke faglig-sosiale tiltak.

Forvaltning og foredling av tverr- og flerfaglig kunnskapsutvikling har vært en ledetråd i SKKs undervisningsinnsats. Det er ikke enkelt å finne praktiske løsninger for arbeid på tvers i et system med inngrodde tradisjoner for disiplinbasert undervisning og forskning. Erfaringene fra SKKs tverrfakultære innføringskurs har vært til uvurderlig hjelp når vi nå har utformet et studieprogram som er helt avhengig av samarbeid med andre enheter ved UiO. Mange arbeidstimer har gått med til å informere andre

enheter om strukturen i vårt program, og å motivere dem for samarbeid. Gullegget vårt – og UiOs – har vært at samarbeidsavtaler med SKK forutsetter at enheten som et minimum utvikler og tilbyr ett kjønnsemne selv. Dermed har studiereformen blitt en liten brekkstang i arbeidet med å integrere kvinne- og kjønnsforskning på nye felt. Vi har møtt mye velvilje i forhandlingsrundene, men tverrfaglig og tverrfakultært samarbeid er en krevende øvelse!

En del av studiereformen handler om finansiering. Økonomiske incentiver skal spore enhetene til å utdanne studenter på normert tid. I verste fall ... tenker vi ikke så mye på. I beste fall får SKK et bedre økonomisk fundament om noen få år. Også derfor er programsatsingen viktig for oss. Godt studieår til alle!

BEATRICE HALSAA

Fakta om Kjønn, feminisme og likestilling (KFL), bachelorprogram

*KLF-programmets hjemmeside: <http://www.uio.no/studier/program/kjonn>
• Generell info om KFL-programmet (presentasjon av programmet for nye søkere): <http://www.uio.no/studier/program/kjonn/presentasjon/>

*Emneside for KFL1010 høst 2003
<http://www.uio.no/studier/emner/annet/skk/KFL1010/h03/>
• Generell presentasjon av KFL1010
<http://www.uio.no/studier/emner/annet/skk/KFL1010/>

*Emneside for KFL1020 høst 2003
<http://www.uio.no/studier/emner/annet/skk/KFL1020/h03/>
• Generell presentasjon av KFL1020
<http://www.uio.no/studier/emner/annet/skk/KFL1020/>

* UiOs Studietilbud 2003/2004 <http://www.uio.no/studier/tilbud/>
• Herfra kan du klikke deg til (alle registrerte) studieprogram og emner.

De generelle presentasjonene linker videre til sidene med informasjon spesielt for dette semesteret. Men dessverre er det ikke linker fra semestersidene og (tilbake) til det generelle presentasjonen (av studieprogram eller emner), og ikke alltid mellom programsidene og emnensidene eller emnesidene og programsidene. Dette blir nok bedre etterhvert!

Høstens seminarprogram

AV BEATRICE HALSAA OG ELISABET ROGG

Også denne høsten inneholder seminarprogrammet forskerkurs, åpne seminarer og forelesninger. Senterets forskergrupper og nettverk arrangerer tre seminarrekker: om menn og maskuliniteter, om queer teori, og om feminisme og multikulturalisme. I tillegg byr vi på enkeltstående seminarer og forelesninger som favner fra kjønn og vold til spørsmålet om forholdet mellom vitenskap og estetikk. Sjekk napp-ut-sidene s.14-15 og den oppdaterte kortversjonen på nettsidene www.skk.uio.no for eventuelle endringer i programmet. Kontakt oss gjerne hvis du vil vite mer! All påmelding til SKKs seminarer skjer helst på e-post til pamelding@skk.uio.no eller til Nina Heilmann, tlf. 22858936, hvor annet ikke er oppgitt.

Før den nærmere presentasjonen av Senterets egne arrangementer, minner vi om årets nasjonale forskerkurs, **Vatnahalsenseminaret**. Det går av stabelen 24.-26. september, på Sommarøya i Troms. Tittelen på årets kurs er *Feminist perspectives on global economic and political systems and women's struggle for global justice*. Påmeldingsfristen var 10. juni.

For en nærmere omtale av kurset, se http://www.skk.uit.no/aktiviteter/Kurs/Pre_Program.html

Lyst til å skrive?

Vi begynner høstens program med en forelesning som nok skal inspirere mange til å skrive utover høsten. Professor *Anders Johansen* ved Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen, vil i forelesningen **Om å tenke seg om skriftlig**, gå inn på noen av de praktiske sidene ved å skrive. I denne forelesningen dreier det seg om bruken av skriftspråket som tenke-teknologi. Litterære kvaliteter er ressurser i arbeidet med det faglige innhold, hevder Johansen. Med dette utgangspunktet behandler han forholdet mellom skriftlighet og muntlighet, stil og sak, kunnskap og formidling, slik han har erfart det i sitt eget skrivearbeid. Johansen har i det siste blant annet utgitt bøkene *Særoppgave*, *Livssyn* (1999), *All verdens tid* (2001), *Talerens troverdighet* (2002) - og kommer nå i høst med *Samtalens tynne tråd*. Essays om å skrive og leve. Forelesningen holdes fredag 5. september.

Feminisme og multikulturalisme

Allerede uken etter, mandag 8. september, arrangerer nettverket Feminisme og multikulturalisme (FEMM) sitt første av tre seminarer i høst. Seminarformen veksler mellom innlegg fra innbudte forelesere og diskusjon av relevant litteratur.

På det første møtet er temaet forholdet mellom **kjønnsdiskriminering og etnisk diskriminering**. Utgangspunktet er forslaget om at Norge bør få en felles diskrimineringslov og et felles håndhevingsapparat på grunnlag av kjønn og etnisitet. Vi vil få synspunkter fra blant andre *Lars Christensen*, nestleder hos Likestillingsombudet, *Saera Kahn* politiker, *Anita Rathore*, OMOD, Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering og en representant fra SMED, Senter mot etnisk diskriminering.

Mandag 6. oktober er det tid for tekstlesing: Søkelyset rettes på **Uma Narayans arbeider**. Narayan viser hvordan forskere både fra land i den tredje verden og i Vesten har misforstått og feiltolket feminisme i den tredje verden som uttrykk for vestliggjøring. Boka heter *Dislocating Cultures: Identities, Traditions, and Third-World Feminism* (Routledge 1997). Innledere er blant annet *Rachel Moni Paul*, rådgiver ved Likestillings-senteret og *Thomas Walle*, stipendiat, NOVA.

Mandag 3. november er temaet **Hvem snakker for hvem?** Det dreier seg om representasjon og solidaritet i kampen for minoritetskvinnens rettigheter.

Bakgrunnen er de siste årenes tilløp til debatt om svarte og hvite kvinners rett til å tale minoritetskvinners sak, og om hvite feminister har sveket minoritetskvinner. Dels anklages "kvinnebevegelsen" for ikke å ta minoritetsjentes problemer på alvor, dels beskyldes hvite feminister for å kjempe kampen på svarte kvinners vegne. Hvem er de hvite feministene? Hvem er minoritetskvinne? Hvordan ser en antirasistisk feminisme ut? Hva betyr kvinnesolidaritet i dagens Norge? Stortingsrepresentant *Inga Marte Thorkildsen* (SV) og *Hadia Tajik*, journalist, innleder til debatt. Flere navn kommer, følg med på våre nettsider. Faglig ansvarlig er Beatrice Halsaa, faglig leder ved SKK.

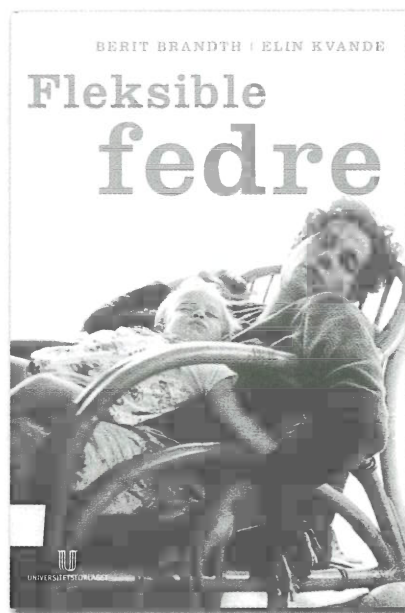
I seminaret 13. oktober, **Kvinnebevegelser i Kina**, diskuteres kvinners grasrotorganisering i et landskap som både historisk og politisk er konfliktfylt. I Folkerepublikken Kina prøver staten/partiet på den ene side å begrense forsøk på å skape endring fra grasrotnivå, endringer som ikke er direkte initiert og kontrollert av staten/partiet selv. På den andre siden er statens/partiets retorikk og formelle forpliktelser overfor likestilling mellom kjønnene kraftig uttalt. Forskningsprosjektet *Organizing for Gender Equality in China – a Process of Cultural and Political Change* har studert kvinnes grasrotorganisering i Beijing siden sist på 1980-tallet, med vekt på begreper og kunnskap om organisering, organisasjonspraksis og betydningen av organisering. I seminaret innleder *Bu Wei*, professor, the Chinese Academy of Social Sciences (CASS), Beijing og *Cecilia Milwertz*, seniorforsker, the Nordic Institute of Asian Studies (NIAS), København om "Non-governmental organizing against violence against women in China" og "The role of international interaction in the development of women's NGOs in Beijing". Seminaret er et samarbeid mellom Nettverk for Asiastudier, Norsk senter for menneskerettigheter og SKK. Seminaret foregår på engelsk. Faglig ansvarlig er Elisabet Rogg, forsker ved SKK.

Menn og maskuliniteter

Paraplyprosjektet Menn og maskuliniteter, ledet av forsker Jørgen

Lorentzen, fortsetter også i høst sin seminarrekke annenhver tirsdag med oppstart 9. september. Temaet for det første seminaret er **Menn som kjøper sex**. Da vil forsker *Elin Kippe*, Institutt for kriminologi og forsker *Ingrid Smette*, ProSenteret og NOVA ha en dialog basert på deres intervjustudier av menn som kjøper sex.

Temaet for seminaret 23. september er **Maskulinitet og sosial innovasjon**. Hervil stipendiat *Helene Aarseth*, SKK og forsker *Øystein Gullvåg Holter*, Arbeidsforskningsinstituttet forsøke å identifisere noen forandringsmønstre hos menn.

Den 7. oktober spør professor *Elin Kvanve*, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU: **Fleksible fedre?** Hun tar utgangspunkt i den nylig utgitte boken med samme tittel, som hun har skrevet sammen med Berit Brandth (Universitetsforlaget 2002).

Tema for seminaret 4. november er **Kjønnsrelasjoner og menns rolle i beslutninger om abort i Elfenbenskysten**, og det er sosiolog og rådgiver i Norad, *Joar Svanemyr* som innleder.

Det siste seminaret denne høsten tar opp **Voldsutsatthet og voldsbruk i ulike grupper av befolkningen**. Det skjer den 18. november, og innleder er rådgiver *Kari Stefansen*, Kompetansesenter for voldsofferarbeid, Høgskolen i Oslo.

Paraplyprosjektet arrangerer også et heldagsseminar 21. oktober:

Masculinities, Bodies and Emotions. I dette seminaret rettes fokus mot et tema som har hatt liten plass i forskningen hittil: menns følelser, menns seksualitet og menns kropp. Hovedforedragsholder *Victor Seidler*, professor i Social Theory, Goldsmiths, University of London, har i lang tid viet disse temaene oppmerksomhet, ikke minst gjennom bøkene *Rediscovering Masculinity* (1989), *Unreasonable Men* (1994) og *Man Enough* (1997). Tittelen på hans innledning er "Masculinities and Emotional Life". Deretter følger forsker *Ulla-Britt Lilleaas*, med innledningen "Masculinities, sport and emotions" og professor *Willy Pedersen* med "New genders, new sexualities?" Begge kommer fra Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO.

Dr. art. og forsker ved Nordisk Ministerråds program for Kjønn og vold ved den Etnologiske institusjonen, *Knut Kolnar*, Lunds universitet innledning har tittelen "Men - body, love, sex, violence – dealing with new social realities" og forsker *Jørgen Lorentzen* SKK innleder om "Masculinities and the phenomenology of men's orgasms".

Seminaret foregår på engelsk. Påmelding på e-post til pamelding@skk.uio.no

For nærmere opplysninger om seminarrekken eller heldagsseminaret, kontakt j.l.lorentzen@skk.uio.no, Jørgen Lorentzen, tlf. 22858946.

Queer teori

Queer forskning og teori er fokus for en ny seminarrekke ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning. Høsten 2003 planlegges tre seminarer. Det første, **Realitet og performativitet: En diskusjon om queer feminisme**, tar 16. september opp en helt sentral diskusjon i kjønnsforskningsfeltet, knyttet til poststrukturalistiske forståelser av virkeligheten som performativ eller iscenesatt. Et mangfold av analytiske og teoretiske tilnærminger baserer seg på slike virkelighetsforståelser og seminarets fire innledere: *Wencke Mühleisen*, *Turid Markussen*, *Kari N. Solbrække* og *Linda M. Rustad* – alle forskere tilknyttet SKK – vil tematisere og problematisere noen av disse.

I rekkens neste seminar **Absolutt maskulinitet? En dialog mellom mannsforskning og queerforskning** tirsdag 28. oktober, innleder nok en gang fire forskere tilknyttet SKK: *Jørgen Lorentzen, Arnfinn J. Andersen, Heidi Eng og Helene Aarseth*. Denne gangen om queer- og mannsforskningens ulike tilnærminger til maskulinitet.

Høstens siste seminar har fått tittelen **Vitenskap og estetikk: Er det mulig med en "skeiv" vitenskap?** *Ingebjørg Seip* ved Filosofisk institutt på NTNU innleder her om vitenskapen som maktspråk og muligheten for å danne nye språk å erfare, forstå og diskutere i. Kan det *estetiske* gi oss åpninger, spør Seip. Dato for dette seminaret er 10. november. Queer-seminaret organiseres av en gruppe forskere ved Senteret som jobber i feltet. Se deres hjemmeside for nærmere informasjon: <http://folk.uio.no/turidma/queer>

Sex(y) kunst

Dette seminaret inngår i prosjektet **Sex(y) kunst** som består av en teoretisk og kunstnerisk seminarrekke. Tema er erfaring og iscenesettelse av kjønn og seksualitet i samtidskunsten. Prosjektet er initiert av førsteamanuensis *Christel Sverre* ved Kunsthøgskolen i Bergen og forsker *Wencke Mühleisen*, Senter for kvinne- og kjønnsforskning, UiO. Hovedspørsmålet er hvordan ulike representasjonsformer i samtids-kunsten kan innebære et subversivt potensial relatert til konvensjonelle diskurser om kjønn og seksualitet. Intensjonen med prosjektet er å skape et "laboratorium" for teori og praksis der studenter, profesjonelle kunstnere og forskere jobber parallelt, og i direkte samarbeid og dialog med hverandre. Det satses særlig på, gjennom kunstneriske uttrykk og faglige perspektiv, å gi innspill til debatten omkring kjønn og seksualitet, og å utforske grenseflatene mellom kunstneriske og vitenskapelige produksjons- og formidlingsformer. Deltakerne i prosjektet er studenter og faglig ansatte ved Kunsthøgskolen i Bergen spesielt, samt kunstnere og kjønnsforskere i samtidsfeltet generelt. Seminaret arrangeres 6. og 7. oktober. Påmelding innen 10. september til pamelding@skk.uio.no eller Nina Heilmann, tlf. 22858936.

Estetisering av kjønn

Den 17. oktober kommer professor i filosofi, *Cynthia Freeland*, University of Huston, Texas, for å holde forelesningen **Beauty and Desire: The Aesthetics of Sex, from Plato to Contemporary Biology**. I forelesningen diskuterer hun filosofiske redegjørelser for skjønnhet: fra Platon og Kant til Arthur Danto og Peg Brand. Hun vil også drøfte antakelser og definisjoner av skjønnhet innenfor dagens evolusjonsbiologi. Et inntak til moderne naturvitenskaps syn på skjønnhet finner hun hos V.S. Ramachandran som blant annet forklarer hindugudinnenenes skjønnhet med deres "sex appeal" og fruktbarhet. Forelesningen er et samarbeid mellom Program for estetikk, Estetikkprosjektet, Estetisk seminar og SKK. Seminaret foregår på engelsk.

For nærmere opplysninger og program, følg med på vår hjemmeside <http://www.skk.uio.no>

Iscenesatt kjærlighet

Kjærlighetsnettverket skal arrangere endagskonferanse 10. oktober. Temaet for konferansen blir **iscenesettelse av kjærlighet** i ulike sammenhenger. Teatret/teatervitenskapen har ikke monopol på begrepet iscenesettelse. Det har vist seg å være fruktbart i tilnærmingen til handling og diskurs på forskjellige andre arenaer/scener, for eksempel i ulike offentlige rom, som rettsalen, kirken og forelesningssalen eller i filosofien, litteraturen, teologien, antropologien, osv. Ved å forholde oss åpne og diskuterende til temaet, håper vi også få øye på ulike former for iscenesettelse av kjærlighet, som nærhet, hengivenhet, innlevelse, tilgivelse, for nevne noen. Faglig ansvarlig er universitetslektor *Siren Leirvåg*, Institutt for musikk og teater, UiO. Et oppdatert program vil bli å finne på vår hjemmeside. Følg med!

Nettverket for seksualisert vold

Høstens møte i nettverk for forskning om seksualisert vold blir torsdag 16. oktober. Det blir et utvidet møte der flere innledere enn vanlig skal delta. Temaet er: Mødre sett utenfra og innenfra - ved mistanker om incest. Vi får innlegg fra *Trude Barstad*, Stiftelsen

Støttesenter mot incest i Oslo, *John Nikolaisen* fra Institutt for klinisk sexologi og terapi, *Anne Weisteen*, spesialpedagog og konsulent, forsker og psykolog *Svein Mossige* fra NOVA og psykolog *Christina Warfwinge* fra BUP-Elefanten i Linköping. Møtet blir som vanlig vinklet fra flere kanter: Vi får høre forskerens, klinikerens og mødrenes stemme i et tema som aldri slutter å forbause og forskrekke oss. Det endelige programmet sendes ut til nettverkets medlemmer og andre interesserte. Følg med på SKKs nettsider, hvor programmet blir lagt ut når det er ferdig. Påmelding innen 10. oktober til SKK, helst på e-post til pamelding@skk.uio.no, eller Nina Heilmann, tlf. 22858936.

Feministisk filosofi

16.-17. september arrangerer *Sara Heinämaa*, professor II ved SKK, første del av et teoretisk seminar i feministisk filosofi med tittelen **Art, Writing and Philosophy**.

I dette forskerkurset introduseres fenomenologiske tilnærminger til kunst; malekunst, byggekunst og litteratur. Formålet med seminaret er å studere fenomenologene Heidegger, Sartre og Merleau-Pontys forståelser av kunst samt deres oppfatninger av kunstnerens oppgaver. I tillegg vil Merleau-Pontys analogi mellom kunst og filosofi bli tatt opp. Merleau-Ponty hevder at kunstnere og filosofer opererer med den samme ideen om sannhet. Det vil være interessant å undersøke hvilken sannhetsidé det her er snakk om.

Andre del av seminaret arrangeres 1.-3. desember. Seminarspråket er engelsk. Påmelding innen 5. september til pamelding@skk.uio.no eller Nina Heilmann, tlf. 22858936.

SKKs gruppe av filosofer, idéhistorikere og andre med interesse for feministisk filosofi, fortsetter også med workshops under ledelse av *Sara Heinämaa*. Workshopen foregår på engelsk. Følg med på våre nettsider <http://www.skk.uio.no> for informasjon og nærmere program!

beatrice.halsaa@skk.uio.no

elisabet.rogg@skk.uio.no

Nordiska perspektiv på kön, krig och fred

AV MAUD EDUARDS, PROFESSOR II, SKK

Sedan förra sommaren finns ett löst nätverk av 16 nordiska forskare som är orienterade mot analyser av väpnade konflikter, fred, våld och kön i vid bemärkelse. Syftet med nätverket är att medverka till att forskning och forskarutbildning på detta fält blir ett etablerat kompetensområde. Trots att vi ännu inte fått medel till vår verksamhet fortsätter vi att utveckla nätverket.

Forskarna i nätverket är orienterade mot en serie överlappande problem. Kvinnors direkta utsatthet för mäns våld i krig är en första sida av konfliktproblematiken, vilken inbegriper våldtäkt, prostitution, trafficking och – i förlängningen – flyktingproblem. Könsteoretisk forskning i gruppen kan bl a bidra med insikten att den kroppsliga närheten mellan förövare och offer har ökat i konfliktsituationer samt att internationella relationer är mer än utbyte av varor och tjänster mellan stater. Kvinnor och barn är till försäljning – hur kan det förstås?

En andra infallsvinkel gäller könsaspekter av ökad global terrorism, där såväl stater som fundamentalistiska, transnationella grupper tillgriper våld i ökad utsträckning. Och där den enes våld (mot kvinnor) legitimerar den andres våld, som i USAs intervention i Afghanistan. Det handlar främst om könskonstruktioner i ett perspektiv av "Vi" mot "de Andra", och om hur kvinnor objektifieras i krig, både i metaforiska och icke-metaforiska termer.

En tredje sida av freds- och konfliktproblemet, som vi fokuserar, är insikten att krig inte är en avgränsad händelse. Ju mer vapen i samhället desto större manlig brutalitet, visar forskning. Det handlar i förlängningen om att klarlägga relationen mellan militarisering och civilsamhälle, mellan nationell säkerhet å ena sidan, och demokrati och folkligt inflytande å den andra.

Könsforskning på fältet har ofta fokuserat femininitet som fredspotential och maskulinitet som krigsfrämjande. Men det finns även kvinnor som är militärer och utövar våld i krig, vilket vi gör till föremål för forskning. Kvinnor är inte bara offer utan också aktörer, framför

allt när det gäller att hålla ihop civilsamhället. Vi vill analysera hur kön – både maskulinitet och femininitet – konstrueras utifrån ett freds- och konfliktperspektiv.

Motivering för nordiskt nätverk

Ett nordiskt samarbete på detta fält har både politisk och vetenskaplig relevans. Politiskt måste de nordiska länderna tackla effekterna av konflikter och åtföljande fattigdom i omvärlden. Det kan handla om trafficking, könshandel med kvinnor, som är ett växande problem för de nordiska regeringarna, inte minst ur demokratisk synvinkel. Det kan gälla flyktingströmmar, som har tydliga könsdimensioner, och där frågan om våld mot kvinnor som asylskäl är ett intrikat problem. Det kan handla om Nordens roll i lösandet av konflikter och i internationella fredsbevarande aktiviteter. Såväl hoten mot de nordiska länderna i termer av kön och våld, som "svaren" på hoten i form av politiska åtgärder, riskerar att undergräva demokratin. Ytterst handlar det om relationen mellan säkerhet och demokrati. Här tenderar demokratin att få vika för säkerhetspolitiska överväganden.

Vetenskapligt är det av stor vikt att forskare i Norden kan delta med ett eget regionalt förankrat tänkande i den framväxande internationella debatten kring kopplingar mellan traditionell forskning om internationella relationer och feministiska utgångspunkter. Vi vill skapa förutsättningar för teoretisk utveckling genom mångvetenskaplig ansats. Tre fakulteter är representerade i nätverket – medicin, humaniora och samhällsvetenskap. Det betyder att vi har en bas för att diskutera kopplingar mellan analysnivåer – individuellt,

kulturellt och strukturellt. Gränser i olika betydelser, och överskridande av gränser, är ett möjligt samlande analytiskt tema för nätverket.

mle@statsvet.su.se

Medlemmar i nätverket

Elise Barth, forskare, PRIO, Oslo.

Solveig Dahl, överläkare, Psykosocialt senter for flyktinger, Universitetet i Oslo.

Maud Eduards, professor, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet och professor II, Senter for Kvinne- og Kjønnforskning i Oslo.

Lene Hansen, docent, Statsvetenskapliga institutionen, Köpenhamns universitet.

Helga Hernes, Norges ambassadör i Bern.

Anna T Höglund, teol dr, Teologiska fakulteten, Uppsala universitet.

Karen Hostens, forskare, PRIO, Oslo.

Maria Wendt Höjer, fil dr, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.

Kari Karamé, forskare, NUPI, Oslo.

Annica Kronsell, universitetslektor, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.

Louise Olsson, forskarstuderande, Freds- och konfliktforskningsinstitutet, Uppsala universitet.

Elina Penttinen, forskarstuderande, Tampere Fredsforskningsinstitut.

Inger Skjelsbæk, forskare, PRIO, Oslo.

Erika Svedberg, universitetslektor, Kvinnovetenskapligt Forum, Örebro universitet.

Torunn Tryggstad, forskare, NUPI och UD, Oslo.

Tarja Väyrynen, docent, Tampere Fredsforskningsinstitut.

E-post adressen til nettverket er gender-ir-network@skk.uio.no og webadressen er www.skk.uio.no/nettverk/generelt.html

Feminisme og multikulturalisme - et nettverk for økt kunnskap

AV GUNHILD R. FARSTAD, STUDENT, NOVA

Senter for kvinne- og kjønnsforskning satte i vår i gang forskernetverket FEMM, hvor forskere og andre interesserte kan møtes for å lære om, og diskutere aktuelle temaer og tekster rundt forholdet mellom multikulturalisme og feminisme. Hvordan kan vi med et feministisk perspektiv tenke om og diskutere etnisk og kulturell tilhørighet i en multikulturell sammenheng? Temaet er aktuelt og meningene mange.

En oppfordring til dialog

Gjennom fem møter har innledere og deltagere vært med på å skape debatt og inspirasjon om kjønn og multikulturalisme. Temaene har vært svært varierte, og har samlet studenter, etablerte forskere, og mennesker fra en rekke institusjoner og organisasjoner. Beatrice Halsaa åpnet det første møtet med å snakke om nettverkets målsetninger. Stikkord som skal være sentrale for nettverket er: refleksjon, respekt og relevans. Med disse ordene friskt i minnet, ønsker vi å sette dialog fremfor konfrontasjon. Møterommet var fylt til randen da Unni Wikan innledet om sin nyeste bok *For Ærens Skyld - Fadime til ettertanke*. Det ble en viktig og god start på nettverkets møter.

Susan Moller Okins artikkel *Is multiculturalism bad for women?* var utgangspunktet for diskusjon på FEMMs andre møte. Artikkelen åpner for en diskusjon om å kunne håndtere konflikten mellom kulturelle og individuelle rettigheter. Diskusjonen åpnet for muligheten til ikke å måtte velge det ene eller det andre, men å kunne la de ulike rettighetene være sentrale til ulike tider.

Engasjert debatt

Journalist Gerd Inger Polden innledet det tredje møtet, og snakket om minoritetskvinner i media. Dette temaet skapte en lang og engasjert debatt blant de mange fremmøtte. Det er tydelig at temaet, spesielt fremstillinger i media av innvandrerkvinner og innvandrergrupper, engasjerer og til tider provoserer.

Mens vi i Norge på mange måter er i startfasen i å utforme tanker rundt kjønn, rase og etnisitet, er dette tema

som man blant annet i Storbritannia har fokusert på en stund. På nettverkets fjerde møte var boka *Black British Feminism* tema. I denne samlingen artikler har Heidi Zafra Mirza samlet forfattere som skriver som en reaksjon mot det de opplever som en feminisme dominert av "hvite", vestlige perspektiver. Bidragsyterne krever en større forståelse av at begrepene "vi" forstår verden med ikke nødvendigvis fanger alles erfaringer.

Hva med norsk innvandringspolitikk?

Randi Gressgård avsluttet seminarrekken med en spennende diskusjon om norsk innvandringspolitikk. St.meld. 17 illustrerer de dilemma som ble diskutert i Susan Moller Okin's bok: *Kollisjonen mellom minoritets kulturers krav om anerkjennelse av kulturelle forskjeller og majoritetskulturens universalisering av sine normer om likestilling*. Meldingen framstiller multikulturalisme som et ideal, samtidig som politikken konkret peker i retning av assimilering fordi den verken problematiserer "det norske" eller inviterer til en jevnbyrdig dialog.

Som student ønsker jeg å få muligheten til å se flere sider av saken, og ikke minst få bedre kjennskap til forskere og andre som jobber med denne tematikken. At SKK i samarbeid med forskere fra NIBR og ISF starter et slikt nettverk, er en gledelig start på veien mot mer inkluderende feministiske teorier, og forståelser av kvinners erfaringer i en flerkulturell hverdag.

Et av målene for nettverket må være å skape rom for uenighet og samtidig

legge grunnlag for en god dialog. Dette mener jeg man har oppnådd i FEMMs første, men heldigvis ikke siste, sesong. Til høsten får vi flere spennende tema å engasjere oss i, og Senteret oppfordrer til å komme med forslag til bøker, forelesere, problemstillinger osv. som kan være aktuelle for senere semestre.

E-postadressen til nettverket er femm-nettverk@skk.uio.no og web-adressen er www.skk.uio.no/nettverk/generelt.html

Gunhild.R.Farstad@nova.no

Den "skeive" vendingen

En tverrfaglig forskergruppe ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning jobber med prosjekter og andre aktiviteter innen "queer" og poststrukturalistisk forskning. Fokus for forskningssamarbeidet vårt er destabiliserende trender og praksiser relatert til kjønn og seksualitet i kultur og forskning. Nærmere informasjon om forskningsgruppa fins på nettstedet <http://folk.uio.no/turidma/queer/>

Vil du delta på vårt arbeidsseminar?

Høsten 2003 drar vi i gang et arbeidsseminar for forskere og hovedfagsstudenter som jobber med problemstillinger knyttet til queer forskning og teori. Seminaret vil ha begrenset deltakelse. Innholdet vil utformes i dialog med deltakerne, og vi ser for oss at det særlig vil fungere som en lesegruppe der vi arbeider med sentrale tekster i feltet. Seminaret er myntet på forskere på alle nivåer, samt hovedfagsstudenter. Dersom du er interessert i å delta, send en

søknad med en kort presentasjon av deg selv, prosjektet du jobber med og hvorfor du kunne tenke deg å delta i arbeidsseminaret til en av oss – til sammen maks en side. Kontaktinformasjon finner du på nettstedet vårt. Oppstart planlegges til september.

Queer-seminaret - en åpen seminarrekke ved SKK

Tirsdag 16. september 2003,
kl. 13.15-16.00

Realitet og performativitet: En diskusjon om queer feminisme
Innledere: Wencke Mühleisen, Turid Markussen, Kari N. Solbrække og Linda M. Rustad.

Tirsdag 28. oktober 2003,
kl. 13.15-16.00

Absolutt maskulinitet? En dialog mellom mannsforskning og queerforskning
Innledere: Jørgen Lorentzen, Arnfinn J. Andersen, Heidi Eng og Helene Aarseth.

Mandag 10. november 2003,
kl. 14.15-16.00

Vitenskap og estetikk: Er det mulig med en "skeiv" vitenskap?
Innleder: Ingebjørg Seip, førsteamanuensis ved Filosofisk institutt, NTNU.

Alle seminarene finner sted i SKKs lokaler i Sognsveien 70, seminarrommet i 4. etasje.

Queer-lista

På e-postlisten vår informerer vi om forskningsgruppas aktiviteter, herunder seminarserien vår, samt at vi videre-formidler annen relevant informasjon. Informasjon om hvordan du melder deg på finner du på nettstedet vårt <http://folk.uio.no/turidma/queer/>

Natursyn i endring

RAGNI INDAHL, RÅDGIVER, SKK

Det er ikke entydig gitt hvilke egenskaper som assosieres med feminitet og maskulinitet for tiden, hvilket også virker inn på biologers forhold til naturen. Dette faktum var utgangspunktet for et seminar om ulike faktorer som kan ha bidratt til biologers endringer av måten de kjønner naturen på. Hvilke endringsagenter har hatt størst effekt? Er det kvinnelige biologer (feministiske og andre), feministiske vitenskapskritikere eller andre aktører som har inspirert mest til nye kjønnsforståelser?

6. juni gikk seminaret *Understanding Nature. Gender and Biology* av stabelen. Vi hadde den store glede å møte Evelyn Fox Keller, professor i History and Philosophy of Science, ved Massachusetts Institute of Technology (MIT) og Arve Monsen, forsker ved TIK-senteret til SKK for å belyse forandringer i biologifagets natursyn.

Dessverre måtte Inger Nordal, professor i biologi ved UiO melde avbud, men problemstillingen ble åpnet opp mot økonomi, gjennom et innlegg av Iulie Aslaksen, økonom og seniorforsker ved Statistisk Sentralbyrå. For også økonomifaget benytter modeller og metaforer hvor natursynet som ligger bak er kjønnet på til dels svært stereotype måter. Men økonomene selv bemerker nødvendigvis ikke dette, eller forholder seg til at kjønns-metaforene har en effekt. Aslaksen er inspirert av blant andre Keller i sin feministiske kritikk av modeller for det naturlige, økonomiske mennesket. Hun bidro med et innlegg om et alternativt menneskesyn i økonomi, et menneskesyn hvor kjønnsdimensjonen ikke forblir usynlig eller banalt stereotyp. Ut fra Aslaksens innlegg syntes det som om økonomifagets natursyn har endret seg lite. Samtidig var det tydelig at feministiske tilnærminger til økonomi har mye til felles med den typen kritikk feministiske vitenskapsteoretikere som Keller retter mot biologifaget.

Den kjønnede naturen som både biologer og økonomer opererer med, har lenge blitt problematisert. Keller innledet med eksempler på hvordan kjønnsmetaforer i biologien fortsatt benyttes hyppig, men på nye måter som viser at de eldre biologiske

modellenes kjønnsstereotyper ikke lengre er enerådende. Et eksempel på dette er ideer om egg- og sædceller: Eggceller, tidligere oppfattet som passivt mottagende, kan nå framstilles som aktive deltagere i befruktningsprosessen, mens sædceller ikke alltid forstås som aktive og aggressive "machoceller". Men, som Aslaksen presiserte i debatten etter innleggene, enkelhet er en dyd når det gjelder modeller – ikke minst i økonomi. Matematiske utregninger tar mye mer tid om grunnmodellene er flersidige eller komplekse, og dermed fremelskes enkelhet. Tradisjonelle stereotyper er imidlertid farlig enkle å ha med å gjøre, både for økonomer og biologer.

Endringer i kjønnsforståelser lar seg altså spore, i hvert fall i biologien. Men hvilke utfordringer er det som har hatt og har størst effekt? Keller mente at økningen av antall kvinnelige forskere har vært viktig, i begynnelsen rett og slett som bevis for at kvinner tålte å bedrive vitenskap. Ifølge Keller er det imidlertid grunn til å tro at påvirkningen på vitenskapene er indirekte, og et resultat av at populærkulturen fanger opp små revolusjoner (som at kvinner kan bli vitenskapere...) og "naturaliserer" dem. Keller viste til en påfallende økning i fremstillinger av kvinnelige forskere i science fiction-filmer. Naturvitenskapsmenn (og -kvinner) lar seg gjerne inspirere av populærkultur.

Arve Monsen støttet Keller i at kvinnelige forskeres inntog ikke nødvendigvis betød at vitenskapene umiddelbart utviklet mer kritiske holdninger til sin kjønning av naturen. Kanskje var det snarere motsatt, antydte Monsen, at kvinners første erobringer av akademiske stillinger

Foreldreskap i forandring

HILDE LIDÉN, FORSKER II, INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING

– i Norge i fagene naturhistorie, zoologi og biologi i tiårene rett før og etter 1900 – provoserte frem sterkere biologisering av konservative kjønnsstereotyper. Heller ikke kvinners forskning har nødvendigvis representert nye og revolusjonerende måter å kjønne naturen på, hevdet Monsen. De første norske kvinnelige zoologenes og biologenes forskning kan likevel forstås som reaksjon på århundreskiftets kjønnete natursyn. Den tradisjonelle biologien produserte store fortellinger om hvordan samfunn, kjønn, historie og natur hang sammen, og det kjønnete natursynet som gjennomsyret mye av dette, lot seg lett lese som motstand mot kvinnelige forskere. De første kvinnelige biologenes forkjærlighet for den reduksjonistiske og mekanistiske biologien, kan forstås som en kritikk av de store fortellingene, som et indirekte forsøk på å diskreditere vitenskapere som trodde de visste mye om veldig store sammenhenger.

Feminisme har også virket, ifølge Keller, men ikke helt som hun drømte om dengang hun var en ung, ambisiøs vitenskapskritiker. Det var de store sosiale feministiske bevegelsene som gjorde vei i vellinga, ikke den feministiske vitenskapskritikken, hevdet hun. Vitenskapskritikeres gjennomslagskraft avhenger derfor av et nært forhold til de sosiale bevegelsene, var Kellers budskap. Hun fryktet at denne koblingen står svakt i dag.

Debatten som utspant seg mot slutten av seminaret, visste at det slett ikke er enighet om Kellers analyse av dagens situasjon, eller hva som vil være gode strategier for framtidens feministiske vitenskapskritikk. Selve debatten var imidlertid et godt utgangspunkt for å utforske potensielle framtidsstrategier.

ragni.indahl@skk.uio.no

Hvordan kan familieliv i USA og Norden arte seg så ulikt? Hvorfor er amerikanske mødre så opptatt av sin morsrolle, men velger gjerne vekk det å ha barn, mens nordiske mødre er opptatt av fedres innsats. Hvorfor blir det noe helt annet når norske fedre leker med barna enn når amerikanske fedre leker med sine barn? Dette var noen av spørsmålene som ble reist i forbindelse med forskerkonferansen: Construction of Motherhood and Fatherhood: Comparing Nordic Countries and U.S. på Blindern 21.- 23. mai, organisert av SKK og Nordisk Institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK).

Forskerseminaret, som samlet rundt 50 deltakere fra hele Norden, hadde et komparativt utgangspunkt: Nordiske konstruksjoner av foreldreskap ble satt opp mot tilsvarende nordamerikanske. Målsettingen var å utvikle bedre forståelser av samspillet mellom morskap og farskap gjennom en komparativ tilnærming. Og selv om det underveis i seminaret ble etterspurt en enda sterkere relasjonell tilnærming til forståelsen av foreldreskapet, ble de sosiale konstruksjonene både i form av endrede ideer, økonomiske og politiske betingelser og hverdagspraksiser godt belyst.

Min motivasjon for å delta på seminaret var flere. Jeg var nysgjerrig på hvilken plass barn hadde i diskusjonene om konstruksjon av foreldreskap. Dessuten i hvilken grad endringene i Norden mot multi-etniske samfunn gjenspeilte diskusjonene om familiepolitikk og velferdsstat. I forlengelse av det har jeg vært opptatt av de implisitte verdier som

ligger til grunn for velferdspolitikken, og om dette kom tydeligere fram gjennom det sammenlignende grepet seminaret la opp til. Langt på vei innfridde dagene alle disse forventningene. Seminaret fikk fram mange av de utfordringene som ligger i dagens familiepolitikk, men det ble også etterlyst mer empiri som kan belyse spenningsfeltene når idealer skal bli til virkelighet. Som Claes Ekenstam, Universitetet i Göteborg, etterlyste i sitt kommentarinnlegg, må familiepolitikk settes inn i en videre kontekst og få konflikttemaene opp på et høyt refleksjonsnivå for gripe de underliggende premisserne for familielivet i dag.

Seminaret begynte med at historikeren Robert Griswold, University of Oklahoma, snakket om hvordan fedres relasjoner til barn har endret seg i løpet av 1900-tallet i USA. Selv om det å være forsørger var den viktigste oppgaven middelklassefedre hadde, omfattet deres maskulinitetsprosjekt også det å være far for sine barn. Relasjonen til barna ble beskrevet gjennom begreper som forpliktelser, hengivenhet og kameratskap, men hva disse begrepene og relasjonene til barna egentlig innebar har forandret seg, ikke minst i forhold til kvinnes endrede posisjon i familien. Begrunnelsene for fedrenes engasjement forandret seg parallelt. Mens fedres deltakelse i familien først ble begrunnet med at dette sikret sønnenes personlighet og døtrenes identitet gjennom mannlig anerkjennelse, var det fedrenes engasjement som motvekt mot feminisering av sønnenes oppvekst som var den senere begrunnelsen.

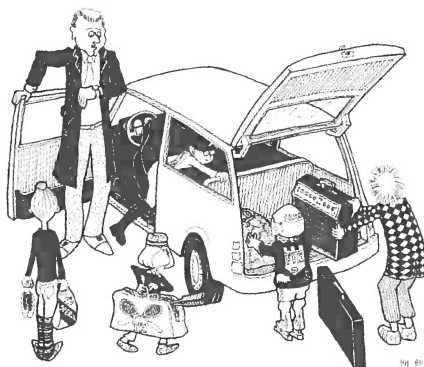
Fedrenes autoritet var således nødvendig for å utvikle en "riktig" form for respekt, disiplin og individualitet. I denne sammenhengen ble ulike eksperter på oppdragelse gjort til fedrenes allierte. Griswold la også vekt på hvordan familiens økte konsum, ikke minst i form av leker, sportsutstyr og felles fritidsprosjekter, har vært viktig for relasjonen mellom fedre og barn, især deres sønner.

Den danske historikeren *Ning de Coninck-Smith*, Danmark pædagogiske universitet, gjennomgikk endringer som hadde hatt betydning i de nordiske landene, først og fremst velferdsstatens familiepolitikk, men også konsekvensene av økt individualisering, størrelsen på familien, og endringer av hva som ligger i forståelse av begrepene helse, barn, barndom og barns rettigheter.

Mens den historiske tilnærmingen vektla diskursene, altså det ideologiske nivået som påvirker familien som institusjon i USA og Norden, gikk sosiolog *Arnlaug Leira*, Universitetet i Oslo, mer inn på de sosiale og politiske betingelsene for utformingen av den nordiske velferdspolitikken, og de endringene som denne politikken utfordres av i dag. Hun påpekte hvordan reformene i 1990-årene "defamiliserer" barneomsorg gjennom statlig engasjement, samtidig som det også skjer en "refamilisering" i form av kontantstøtte, forlenget fødselspermisjon og ved å tilrettelegge for fedres innsats hjemme. Gjennom Leiras beskrivelser ble verdiforankringen i den statlige familiepolitikken tydelig, og hun påpekte hvordan familiene ikke alltid benytter rettighetene slik de er ment å skulle stimulere til.

Det kollektive ansvaret for barneomsorg som ligger til grunn for nordisk familiepolitikk ble kontrastert med privatiseringen av familieansvaret i USA, der velferdspolitikken er rettet mot marginaliserte grupper og er negativt assosiert. I et engasjert innlegg beskrev *Sharon Hays*, professor i sosiologi ved University of Virginia, konsekvensene av velferdsreformen av 1996: *The Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act*. Reformen siktet mot å få enslige forsørgere i arbeid, noe også de selv ønsket. Men underbetalte jobber og lange arbeidsdager resulterte i at mødrene verken kunne brødfø familien

eller dekke utgifter til barnepass. Reformen uttrykker doble standarder og moralske normer for familie, kjønn og klasse i det amerikanske samfunnet, og ikke minst en økende rasialisering og kjønning av fattigdom.

Sosiologen og kjønnsforskeren *Barrie Thorne*, University of California, fulgte opp disse temaene i sitt innlegg, men da ut fra barns ståsted i et stadig økende multietnisk samfunn. Hun har studert konsekvensene av det privatiserte familieansvaret og kommersialisering av omsorg for omsorgsnettverkene rundt barn i multietniske nabolag. Også hun finner en økende rasialisering og feminisering av fattigdommen, samt en stor variasjon i den sosiale konstruksjonen av barndom og foreldreskap i urbane områder. Foreldreskapet formes blant annet av forståelsen av barnet som privat eiendom, og barns rettigheter og medbestemmelse er i liten grad framme i offentlige diskurser, til forskjell fra Norden. Hun påpekte også hvordan feministisk politikk i USA i liten grad har vært rettet mot å bedre barns oppvekstvilkår, og avsluttet med et hjertesukk om at visdom og innsikt alltid ligger etter utviklingen.

Flere innlegg belyste hvordan foreldreskapet utformes i praksis i Norden. *Maren Bak*, Universitet i Göteborg, beskrev strategiene skilte kvinner benyttet etter skilsmissen. Den ene strategien "den selvstendige familien" utviklet nytt omsorgsnettverk og så nye muligheter i situasjonen. "Den tradisjonelle familie"-strategien fortsatte å ha kjernefamilien som forbilde og beskrev situasjonen som en overgang knyttet til savn som lukket mulighetene mer enn å åpne for alternativer. *Jouko Huttunen*, Universitetet i Jyväskylä, hadde gjort en studie av menn på terskelen til å bli fedre, og fikk fram hvor uforberedte de var på sin nye status og konsekvensene av den. *Arnfinn Andersen*, NTNU, har

på sin side analysert hvor avgjørende fedre-barn relasjonen er som uopp-sigelig og livslang relasjon. Dette får konsekvenser for forståelsen av familie og foreldreskap der forholdet til barnet mer enn ektefelle blir grunnleggende og stabilt.

Kjærlighetsarbeidet og autoritetsformer i familier med ungdom var temaet for *Nicole Hennum*, NOVA. Hun viste til hvordan autoritet i familiene er kompetansebasert og forutsetter intime relasjoner. Når konflikter oppstår, benytter imidlertid mødre og fedre ulike strategier for å få autoritet. Hennes poeng var hvor sammensatte og subtile autoritetsformene og relasjonene i familien er, og hvor tett innpå en må gå for å forstå samspillet mellom mødre, fedre og barn. Subtile koder for omsorg var også tema for *Agnes Andenæs*, NOVA. Kritikken fra amerikansk hold mot nordisk barneomsorg kan kanskje forstås ut fra at de subtile kodene og det skjulte omsorgsarbeidet som ligger i oppfølging av barnas selvstendiggjøring ikke er så lette å gripe hvis en ikke kjenner dem fra innsiden. Dette var også et poeng i forhold til fedres omsorgsinnsats. Hun understreket at barneomsorg innebærer en kontinuerlig og ofte usynlig innsats for å få familielivet til å gå rundt, og advarte mot dagens sentimentalisering av farskap.

Et tema som i liten grad var fremme på seminaret, var forholdet mellom endringer i arbeidslivet og endringer i foreldreskap. Dette var et poeng *Helene Aarseth*, Senter for kvinne- og kjønnsforskning, UiO, hadde i sin avslutningskommentar. Hun mente at den gjensidige påvirkningen som dette har på fedres rolle så vel som endringer i familiemønstre har vært for lite fokusert. Hun påpekte også at vi lett glemmer å innlemme den emosjonelle dybden i familieprosjektet. Kanskje trenger vi å begrepeleggjøre relasjoner og barneomsorg på nye måter for å få bedre fram det som kjennetegner de personlige prosjektene? Jeg vil legge til at blikket også må skjerpes i forhold til de implisitte verdiene som politikken bygger på, og i forhold til bredden i de sosiale konstruksjonene av foreldreskap som finnes parallelt i Norden i dag. Seminaret med dets komparative grep var et godt steg på veien i så måte.

hilde.liden@samfunnsforskning.no

Hva er det med porno?

AV KJERSTI INSTEJFJORD, STUDENT, INL

Fredag 7. mars arrangerte Fritidsfeministene ved Universitetet i Oslo en oppvarmingsøvelse til 8. mars med en debatt om pornografi. Fire innledere og over ett hundre skue- og debattlystne trengte seg sammen i et litt for lite auditorium på Blindern. I panelet satt Kjetil Rolness, en selvskreven gjest i og med hans nylig utgitte bok "Sex, løgn og videofilm", Hanne Størset, Ottar-representant, Marte Eielsen, journalist fra Klassekampen og Ragnhild Bjørnebekk, forsker ved Politihøgskolen i Oslo.

Fritidsfeministene ville belyse debatten fra ulike vinkler, men pornodebatten er på mange måter en umulig debatt. Den er preget av at det skytes med skarpt fra hver sin grav, og en "midt i mellom"- holdning synes svært vanskelig. Hvordan diskutere porno når noen innlemmer prostitusjon i begrepet porno, mens andre igjen ikke ser ut til å åpne for pornoens bakside (hovedside?), men udiffereinsierte synes å behandle pornografien som et "fucking teselskap"?

Journalist i Klassekampen, Marte Eielsen, oppfordret i sitt innlegg til en bevegelse ut av skyttergravstillingene hun mener har vært styrende i pornodebatten i Norge. Den radikale Kvinnefronten og pornoforkjemperne polemiserer mot hverandre med utgangspunkt i ulike definisjoner og uten vilje til å foreta en diskusjon på den andres premisser. Dette mener hun fører til en stillestående situasjon. Eielsen selv representerer et forholdsvis nytt felt innenfor pornodebatten (i hvert fall i Norge). Hun viderefører den tradisjonelle kritikken av porno som opprettholder av patriarkalske strukturer. Pornografien slik den forekommer i dag er laget for og styrt av mannens blikk, hevder hun, og slik har pornoen også skapt forestillinger om at seksualitet arter seg forskjellig utfra kjønn. Dette har ikke bare en overfladisk påvirkning på brukere av porno, men også en effekt i samfunnet ellers gjennom blant annet påvirkning av fantasien. Eielsen skiller deretter lag med Kvinnefrontens argumentasjon ved å hevde at pornografi som seksuelt stimuli trengs. Hennes argument er at seksuelt stimuli er og alltid har vært en nødvendighet for mennesket.

En kan stille spørsmål om hvorfor Eielsen ikke setter pornoen i forhold eller kontrast til erotikk. Eielsens løsning på pornoens videre utvikling er at kvinner må erobre pornoen. Men det at en kvinne står for regi av porno er ikke ensbetydende med seksuelt likestilt porno. Eielsen henviser til at mannens blikk har påvirket fantasien. Problemet ligger altså i samfunnets dypstrukturer og kan ikke avskaffes alene ved viljen.

Kjetil Rolness hevder i motsetning til Eielsen at porno kun er fantasi i den forstand at den er fiksjon, oppkonstruert, og derigjennom ikke har evne til å påvirke samfunnet og dets strukturer. "Klart jenta alltid sier ja—deter jo en pornofilm". Han antyder at den som ikke ser skillet mellom pornofiksjonen og virkeligheten har et problem. Han hevder at den seksuelle undertrykkelsen ligger i språket til pornomotstanderne selv. Som eksempel trekker han inn Laila Dāvøys kritikk av pornofiseringen av det offentlige rom. Han peker på den samstemte alliansen mellom kristenkonserverne og pornomotstandere i spørsmålet om pornografi, og hevder at deres argumentasjon bunner i en avsky for all seksualitet utenfor soverommet. Idet pornomotstanderne betrakter pornografien, projiserer de sin egen avsky og frykt over på aktørene og trekker slutningen at "dette gjøres ikke frivillig". De fratar dermed aktørene deres egne stemmer. Han hevder at pornomotstandernes lesning av pornografien således er patriarkalsk, at de gjennom lesningen foretar en redusering av subjektet; en undertrykking eller umyndiggjøring. Noe som ikke ligger i pornoen selv.

Det er viktig å peke på porno som kulturens ubehag, men det blir ekstremt problematisk at Rolness verken skiller mellom ulike pornografiske sjangere, eller innrømmer det som er et udiskutabelt faktum: Kvinner og menn blir utbyttet i store deler av pornoindustrien. Hanne Størset kritiserte Rolness for overflatisk argumentasjon. Hun angrep hans lettvinde logikk at fordi porno kun er fantasi, og aktørene er frivillige, tar ingen skade av det. Hun henviser til samfunnsstrukturer og dypereliggende virkninger og årsaker; den mannlige dominans. Hun gikk til angrep på tanken om at pornoen er seksuelt frigjørende, og pekte på pornografis sammenkobling med prostitusjonen. En kobling som for mange av tilhørerne gjorde det vanskelig å skjønne hva Ottar egentlig definerer som pornografi. Skyttergravsposisjonene holder altså fremdeles stand. Den ene ser all porno og seksuelle uttrykk som undertrykkende, mens den andre ser pornoen som seksuelt frigjørende.

Ragnhild Bjørnebekk inntok således en viktig, men ikke opplagt posisjon i debatten. Hun presenterte et forskningsprosjekt omkring den voldspornografien vi nå kan finne på Internett. Flere fra salen satte spørsmålstegn ved hennes tilstedeværelse i pornodebatten. Det er selvfølgelig en forskjell på "vanlig" porno og på voldspornografi, men Bjørnebeks tilstedeværelse gav en ekstra dimensjon til debatten ved å være den eneste som definerte sitt saksområde, og derigjennom åpenbarte det problematiske ved fremgangsmåten til de øvrige. Hun viste oss også at pornografien kan ta mange og uforutsette former gjennom Internett og at dette kanskje i framtiden vil være et større problem enn den "kioskpornografien" Ottar forholder seg til.

kjersti.instefjord@inl-stud.uio.no

Barne- og ungdomsprostituasjon i Norge – finnes det?

ANNE WEISTEEN, RÅDGIVER, EPOKE LÆRING & UTVIKLING

Nettverk for forskning om seksualisert vold holdt i mars møte med tittelen Barne- og ungdomsprostituasjon i Norge – finnes det? Innleggene handlet blant annet om hvordan kommersiell seksuell utnyttning av barn og unge foregår via Internett og om deler av undersøkelsen "Ung i Oslo". Det ble redegjort for politiets arbeid med barn og unge i Oslo sentrum og om et prosjekt som blant annet skal kartlegge rekrutteringen til og omfanget av barne- og ungdomsprostituasjonen.

Solgte 15-åring på nettet

Fore!!! Golfspill på nett finner du her!

Siste utenriks: Bliars kontor beskuttet å avsløre Kells identitet

Søk i VG Netts artikler

18.000 kroner fra 2005-2
Tickets Ferietelefon 815 59 800
www.apraks-telefon.no
Bli nettkunde nå!

Lavere strømavgifter med Homelite

annonsen

Solgte 15-åring på nettet

Av ROBIN STENERSEN

(VG NETT) Politiet i Malmö har fengslet en mann, mistenkt for ha solgt en 15-åring jente som prostituert. Politiet mener mannen fant sexkjøperne på Internett.

Tips en venn om denne saken! - Se dagens mest populære tips!

Det var i mars da jenta rømte fra sitt hjem i Malmö, at hun traff den 24 år gamle mannen. Mannen jobbet som stripper, som også skal ha medvirket i pornofilmer, skriver Aftonbladet.

Mannen skal ha utnyttet jentas ustabile tilstand og innledet et seksuelt forhold til henne. Samtidig begynte han å selge 15-åringen som prostituert på Internett.

Chat-side

På forskjellige chat-sider kom han i kontakt med sexkjøpere som fikk nummeret til jentas mobiltelefon. Prostituasjonen skal delvis ha foregått fra mannens leilighet i Malmö.

18.000 kroner fra 2005-2
Tickets Ferietelefon 815 59 800
www.apraks-telefon.no
Bli nettkunde nå!

SKIPSGULV

internettkatalogen.no

Enkelt Raskt Rimelig

05262

Trenger du penger raskt?
Beregn månedsbeløpet her!

Ønsket lånebeløp
kr 30 000

Seksuell utnyttning av barn og unge via internett

Førstebetjent Bjørn Erik Ludvigsen, Kripos viste hvordan Internett er som skreddersydd for den som vil drive kommersiell seksuell utnyttning av barn og unge. Det er enkelt både å laste ned porno fra nettet og å komme i kontakt med barna. Det finnes en rekke kanaler og tjenester for dette formål. Av i dag 2,1 milliarder indekserte (gjennomleste og godkjente) hjemmesider, er mellom 10 og 30% pornorelaterte.

Spredningspotensialet gjennom Internett er gigantisk. Markedet reguleres som for andre "varer" av tilbud og etterspørsel. Film og bilder av seksuelle overgrep mot barn er blitt storindustri, og etterspørselen

er økende. Både menn og kvinner er aktive. Den ene gruppen produsenter er de som ser overgrepene som et middel til profitt, den andre, "entusiastene", har bildene og overgrepene som hovedmotiv. Bildene beskriver egne opplevelser og fantasier om barn i seksuelle situasjoner. Mødre og fedre bytter barn med andre foreldre for å ha sex med dem og ta bilder, gjerne på bestilling: "Hva vil dere ha?" Høyest status i miljøet får den som filmer/fotograferer seg selv mens han begår overgrep og legger bildene ut som "skrytealbum" på nettet. Man kjøper seg inn i nettverk der inngangsbilletten er f.eks. 100 egenproduserte bilder "bare for deg".

Muligheten for å bli tatt er uhyre liten, blant annet er det vanskelig å

skaffe fellende bevis. Bildene er ofte profesjonelt laget og manipulert slik at det f.eks. er vanskelig å fastslå personenes alder og identitet, eller de fremstiller situasjoner som aldri har skjedd.

Via "chatting" og e-post oppspores jenter på 14-15 år av voksne menn og lokkes til seksuelle tjenester med løfter om klær, penger m.m. De inviterer jentene hjem til seg, skjenker dem fulle og har sex med dem. Det er også vanlig å importere kvinner fra Østen og Østeuropa for å få tilgang på barna deres, likeså å ta til seg barn fra fattige familier, barnehjem eller gata ved å love dem et godt liv i Norge.

Ungdom som selger og bytter seksuelle tjenester

"Ung i Oslo" er et stort prosjekt fra 1996 som gjennomføres av forsker og sosiolog Kristin Hegna, NOVA og sosiolog Willy Pedersen, som blant annet har undersøkt ungdoms forhold til salg av seksuelle tjenester. Denne representative ungdomsundersøkelsen omfatter hele spekteret av ungdom mellom 14 og 17 år i Oslo, 12000 personer. (Svarprosenten var 94). 0,6% av jentene og 2,1% av guttene oppgir å ha solgt sex mot betaling. Vanskelig oppvekst, fosterhjem, rus i familien eller egen rusavhengighet, atferdsproblemer og/eller det å ha vært utsatt for seksuelle overgrep/incest er viktige risikofaktorer for å havne i/ "velge" prostituasjon, mens sosial og økonomisk bakgrunn har lite å si.

I den mest belastete gruppen hadde 22% av jentene og 61% av guttene seksuelle tjenester som inntektskilde. Som flere andre undersøkelser, viser også denne at betydelig flere gutter enn jenter prostituerer seg. Guttene oppgir også større grad av angst, ensomhet og depresjon enn jentene. 15% av gruppen oppgir å ikke ha slike problemer til tross for klare kjennetegn som rus- og atferdsproblemer.

"Survival sex" er seksuelle tjenester i bytte mot mat, tak over hodet, penger til stoff og annet man trenger for å klare seg i en vanskelig situasjon. Dette er "letterer" fordi det oppleves mer som en byttehandel eller vennetjeneste, og kunden blir mer som en venn enn en ren kunde. En gutt opplevde å ha fått mye tilbake - trygghet, innblikk i mannens familie, en venn, "han var en all right fyr". For jenter er det kult å

være sammen med mye eldre gutter, gutter med bil, og være kjæresten hans, få omsorg, klær. Kundene finner ungdommen hjemme hos andre, i kontaktannonser, på gata, på bad og kaféer, kjøpesentre og diskotek. Kundene er voksne "gutter" og menn og homofile menn. Debuten skjer ofte på en kjent prostitusjonsarena, og nye aktører blir gjerne introdusert av en venn/ venninne. Ungdommens egen forståelse og begrepene som brukes, tilslører virkeligheten og gjør det vanskelig både for de unge selv å få innsikt i hva de egentlig holder på med, og for andre å hjelpe.

Politiets erfaring med barne- og ungdomsprostituasjon i Oslo sentrum

Leder for Oslo S politidistrikt, Sigve Bolstad, fortalte at politiets primæroppgave i Oslo sentrum er forebygging. Blant tiltakene er overvåkning med 350 kameraer, bemannet døgnet rundt, seks av dem (snart 12) i området rundt Oslo S. Ved spesielle konserter i Oslo Spektrum er minimum 20 politifolk på jobb. Barn og unge fra 12 til 18 år som driver rundt i sentrum om natten uten plausibel grunn, blir oppført i et eget register og barneverntjenesten og foreldrene kontaktet. For å fange disse opp i initialfasen, samarbeider politiet også med voksne prostituerte og med vekterne og uteseksjonen.

Politiet ser forsvinnende lite prostituasjon blant barn og unge, men kommer i kontakt med dem av andre grunner (rus, stoff, går med kniv). Derimot er antall barn utsatt for grov omsorgssvikt, økende. Vanlige oppdrag for Securitas i dag er f.eks. å passe på barn som er alene hjemme mens foreldrene er på ferie, gjerne i flere uker. Barn som neglisjeres hjemme er en gruppe i fare blant annet for rekruttering til sexmarkedet. Politiet etterlyser kompetanse i 1.linjetjenesten om hvordan ta vare på barn og unge i drift, samt en omfattende bevisstgjøring av foreldre, skole, helsevesen, media og ikke minst advokatstanden og domstolene.

Retten til sitt eget liv

Kommersialisering og seksualisering av ungdomstiden, er tittelen på et forskningsprosjekt ledet av Turid

Heiberg i Redd Barna. De har startet et samarbeid med seks andre organisasjoner. Målet er å belyse spørsmål som:

- Hvordan reklame bidrar til seksualisering av barn,
- hvordan barns søken og omsorgsbehov driver dem i klørne på overgripere,
- sammenhengen mellom "survival sex" og ungdoms boligproblem,
- hvordan grensene brytes ned hos folk som ellers ville holdt seg på "matta",
- hvordan tekniske løsninger (chat, e-post, SMS) gjør det lettere å operere på fordekke måter,
- hvordan handelen med barn til og i Norge foregår og hvilke rammer disse barna inngår i, og
- hvordan ungdom som befinner seg i risikozonen, kan bevisstgjøres.

Ungdom som har vært utsatt for kommersielle seksuelle overgrep er selv med som utredere i alle deler av prosjektet. Dette er spesielt verdifullt fordi de kjenner miljøet og kodene og derfor observerer og forstår mer enn andre. Prosjektet skal samarbeide på tvers av instanser, kurse sosial- og helsepersonell, gi generell kompetanseheving, utveksle informasjon og komme ut til ungdom. Forskere fra NOVA står for det vitenskapelige arbeidet, men det er ikke gitt penger til kvantifisering/tallfesting av materialet.

Noen forventete resultater

Håpet er at de ungdommene som har fått opplæring og deltatt i prosjektet, senere vil bidra i det forebyggende arbeidet. Videre venter man et bedre samarbeid mellom organisasjoner og myndigheter, et mer oppdatert regelverk og bedre informasjon til ungdom generelt gjennom skole, ungdomsmiljøer, politiske partier mv. Gjennom dette materialet håper prosjektet på å

- kartlegge hvordan voksne kommer i kontakt med ungdommen og bevisst kjøper/lager relasjoner for seksuell utnytting,
- beskrive konsekvensene av de unges egne opplevelser av kommersiell seksuell utnytting og hva de unge selv mener må gjøres for å unngå denne type overgrep,
- vise i hvilke sammenhenger barn og unge som er brakt til Norge for kjønnshandel, inngår i.

Uttekslingsstipend

SKK deltar i et utvekslingsnettverk som heter NordFem+. Gjennom dette nettverket kan studenter og ansatte forskere ved SKK få støtte til reise og opphold ved et av universitetene som inngår i nettverket: Universitetet i Stockholm, København, Helsingfors og Reykjavik.

Det foregår utrolig mye spennende på kvinne- og kjønnsforskningsfeltet i de nordiske land. Sjekk hjemmesidene til de ulike sentra via <http://www.helsinki.fi/kristina-instituutti/svenska/studier/nordplus.htm>

Studenter kan få utvekslingsstipend inntil seks mnd. for å studere ved et partneruniversitet. De må søke stipend på våren i mars-april.

Forskere kan få stipend for inntil to uker for å bli kjent med en partnerinstitusjon, gjesteforelese, planlegge felles forskningsaktiviteter og lignende. De kan søke hele året.

Nettverket inngår i Nordplus, et utvekslingsprogram som er finansiert av Nordisk Forsker-akademi (NorFa). NorFa har finansiert inntil fem NordFem+ utvekslingsstudenter og fem NordFem+ utvekslingslærere pr. år.

Nettverket ble initiert av Kristina-instituttet i Helsingfors, som også koordinerer og administrerer programmet. Netverket samarbeider også med de baltiske land.

Møteleder, psykolog John Nikolaisen, Institutt for klinisk sexologi og terapi, oppsummerte med oppmuntrende refleksjoner over den positive og sunne seksualiteten.

Post@epoke.no

HØSTENS SEMINARPROGRAM 2003

Velkommen til høstens seminarer! Alle seminarene er fylldigere omtalt i programartikkelen på side 3. Forskerkurs er merket med*. For nærmere informasjon om arrangementene, eller for å høre om seminarene går som planlagt, ta kontakt med oss helst på e-post til adressen pamelding@skk.uio.no, eller Nina Heilmann, tlf. 22858936. Det oppfordres til å følge med på våre nettsider, hvor vi fortløpende oppdaterer seminarprogrammet. Adressen er <http://www.skk.uio.no>

SEPTEMBER

Om å tenke seg om skriftlig

Fredag 5. september kl. 9.15-12

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innleder: Anders Johansen, professor, Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen.

Faglig ansvarlig: Åse Røthing, post.doc. stipendiat, SKK.

Nettverket Feminisme og multikulturalisme:

Kjønnsdiskriminering og etnisk diskriminering

Mandag 8. september. kl. 13.15-15

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Lars Christensen, nestleder Ligestillingsombudet, Særa Kahn, politiker, Anita Rathore, OMOD, Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering og en representant fra SMED, Senter mot etnisk diskriminering.

Faglig ansvarlig: Beatrice Halsaa, faglig leder, SKK.

Menn og maskuliniteter:

Menn som kjører sex

Tirsdag 9. september kl. 14.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Elin Kippe, forsker, Institutt for kriminologi, UiO og Ingrid Smette, forsker, ProSenteret og NOVA.

Faglig ansvarlig: Jørgen Lorentzen, forsker, SKK.

Queer-seminar:

Realitet og performativitet: En diskusjon om queer feminisme

Tirsdag 16. september kl. 13.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Wencke Mühleisen, post.doc. stipendiat, Turid Markussen, stipendiat, Kari N. Solbrække, stipendiat og Linda M. Rustad, frilansforsker, alle tilknyttet SKK.

Faglig ansvarlig: Queer-gruppa v/SKK, Turid Markussen, stipendiat.

***Forskerkurs:**

Feministisk filosofi

Art, Writing and Philosophy. Del I

Tirsdag 16. september, kl. 11-16

Onsdag 17. september, kl. 10.15-16

Begge dager Grupperom 2, Georg Sverdrups Hus, Blindern

Faglig ansvarlig: Sara Heinämaa, professor II, SKK.

Påmelding innen 5. september til pamelding@skk.uio.no

Menn og maskuliniteter:

Maskulinitet og sosial innovasjon.

Tirsdag 23. september kl. 14.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Helene Aarseth, stipendiat, SKK og Øystein Gullvåg Holter, forsker, Arbeidsforskningsinstituttet. Faglig ansvarlig: Jørgen Lorentzen, forsker, SKK

***Nasjonalt forskerkurs i Tromsø**

Onsdag 24. - fredag 26. september

Se http://www.skk.uit.no/aktiviteter/Kurs/Pre_Program.html

OKTOBER

Nettverket Feminisme og multikulturalisme:

Tekstlesing: Uma Narayan:

"Dis-locating Cultures: Identities, Traditions, and Third-World Feminism"

Mandag 6. oktober kl. 13.15-15

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Rachel Moni Paul, rådgiver, Ligestillingscenteret; Thomas Walle, stipendiat, NOVA.

Faglig ansvarlig: Beatrice Halsaa, faglig leder, SKK.

Sex(y) kunst

Mandag 6. oktober kl. 10-17

SUM, Sognsveien 68, seminarrommet, 4. etasje

Tirsdag 7. oktober kl. 10-12 SKK,

Sognsveien 70, sem.rom, 4. etasje

kl. 12-17, seminarrommet, SUM,

Sognsveien 68, 4 etasje

Innledere: Følg med på SKKs nettsider om program.

Påmelding innen 10. september.

Faglig ansvarlig: Wenche Mühleisen.

Menn og maskuliniteter:

Fleksible fedre?

Tirsdag 7. oktober kl. 14.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innleder: Elin Kvande, professor, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU.

Faglig ansvarlig: Jørgen Lorentzen, forsker, SKK.

Kjærlighetsnettverket:

Iscenesettelse av kjærlighet

Fredag 10. oktober kl. 10.15-15

Undervisningsrom 2,

Georg Sverdrups Hus, Blindern

Følg med på SKKs nettsider for mer informasjon.

Faglig ansvarlig: Siren Leirvåg, universitetslektor, Institutt for teater og musikk, UiO.

Kvinnebevegelser i Kina

Mandag 13. oktober kl. 13.15-16

SUM, Sognsveien 68, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Bu Wei, Professor, the Chinese Academy of Social Sciences (CASS), Beijing og Cecilia Milwertz, Senior Researcher, the Nordic Institute of Asian Studies (NIAS), København.

Faglig ansvarlige: Harald Bøckman, forskningskoordinator, SUM, Elisabet Rogg, forsker, SKK.

Samarbeid med Nettverk for Asia-studier og Norsk senter for menneskerettigheter.

Seminalet foregår på engelsk.

Nettverket for forskning om seksualisert vold:

Mødre og incestmistanker

Torsdag 16. oktober kl. 9-16

Helga Engs Hus, U31, Blindern

Innledere: Trude Barstad, Stiftelsen Støttesenter mot incest i Oslo, John

HØSTENS SEMINARPROGRAM 2003

Nikolaisen fra Institutt for klinisk sexologi og terapi, Anne Weisteen, spesialpedagog og konsulent, Svein Mossige, forsker og psykolog, NOVA og Christina Warfwinge, psykolog, BUP-Elefanten i Linköping.

Faglig ansvarlig: Marit Ihle, sjefspsykolog, BUP-Grorud.

Følg med på SKKs nettsider, hvor programmet blir lagt ut når det er ferdig. Påmelding innen 10. okt. til pamelding@skk.uio.no, eller Nina Heilmann, tlf. 22858936.

Kjønnets estetisering

Fredag 17. oktober kl. 9-12

Henrik Wergelands Hus, rom 542, Blindern

Innleder: Cynthia Freeland, professor i filosofi, University of Houston, Texas
Faglig ansvarlig: Ina Blom, førsteamanuensis, Institutt for kunsthistorie, UiO, ina.blom@iakk.uio.no og Ingeborg W. Ovesen, SKK.

Samarbeid med Program for estetikk, Estetikkprosjektet og Estetisk seminar.

Seminarer foregår på engelsk.

Masculinities, Bodies and Emotions

Tirsdag 21. oktober kl. 9.15-16

Eilert Sundts Hus, Blokk A, Aud 6, Blindern

Innledere: Victor Seidler, professor of Social Theory, Goldsmiths, University of London: Ulla-Britt Lilleaas, forsker, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO, Willy Pedersen, professor, Institutt for sosiologi og samfunnsgeograf, UiO
Knut Kolnar, dr. art, Etnologiske institusjonen. Lunds Universitet, Jørgen Lorentzen, forsker, SKK.

Faglig ansvarlig: Jørgen Lorentzen, forsker, SKK.

Påmelding innen 14. oktober.

Seminarer foregår på engelsk.

Queer-seminaret:

Absolutt maskulinitet?

Tirsdag 28. oktober kl. 13.15-16

Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Jørgen Lorentzen, forsker, Arnfinn J. Andersen, sosiolog, Heidi Eng, post.doc.stipendiat, og Helene

Aarseth, stipendiat, alle tilknyttet SKK.

Faglig ansvarlig: Queer-gruppa v/ SKK, Wencke Mühleisen.

NOVEMBER

Nettverket Feminisme og multikulturalisme:

Hvem snakker for hvem? Om representasjon og solidaritet i kampen for minoritetskvinnens rettigheter.

Mandag 3. november kl. 13.15-15

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innledere: Stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen (SV) og Hadia Tajik, journalist. Flere navn på våre nettsider <http://www.skk.uio.no>

Faglig ansvarlig: Beatrice Halsaa, faglig leder, SKK.

Menn og maskuliniteter:

Menn og abort

Tirsdag 4. november kl. 14.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Joar Svanemyr, sosiolog, rådgiver i NORAD.

Faglig ansvarlig: Jørgen Lorentzen, forsker, SKK

Queer-seminaret:

Vitenskap og estetikk

Mandag 10. november kl. 14.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Innleder: Ingebjørg Seip, førsteamanuensis ved Filosofisk institutt, NTNU.

Faglig ansvarlig: Queer-gruppa v/SKK, Linda M. Rustad, frilansforsker.

Menn og maskuliniteter:

Voldsutsatthet og voldsbruk

i ulike grupper av befolkningen

Tirsdag 18. november kl. 14.15-16

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Kari Stefansen, Kompetansesenter for voldsofferarbeid, Høgskolen i Oslo.

Faglig ansvarlig: Jørgen Lorentzen, forsker, SKK.

DESEMBER

*Forskerkurs:

Feministisk filosofi. Del II

Art, Writing and Philosophy

Mandag - onsdag 1.-3. desember

SKK, Sognsveien 70, seminarrommet, 4. etasje

Faglig ansvarlig: Sara Heinämaa, professor II, SKK.

Påmelding innen 20. november.

Jeg ønsker å melde meg på følgende seminarer/kurs

- ☐ Forskerkurs i feministisk filosofi, del I. Påmelding innen 5. september
 - ☐ Sex(y) kunst. Påmelding innen 10. september
 - ☐ Mødre og incestmistanker. Påmelding innen 10. oktober
 - ☐ Masculinities, Bodies and Emotions. Påmelding innen 14. oktober
 - ☐ Forskerkurs i feministisk filosofi, del II. Påmelding innen 20. november
- Hvor annet ikke er oppgitt, sendes påmelding til pamelding@skk.uio.no eller Nina Heilmann tlf. 22858936.

Annet:

- ☐ Jeg ønsker ikke lenger å abonnere på BULLETIME
- ☐ Jeg tegner abonnement på BULLETIME/melder adresseforandring

Navn.....

E-post.....

Adresse.....

Postnr./Sted.....

Fag/tittel.....

Sendes til: Senter for kvinne- og kjønnsforskning, Boks 1040 Blindern, 0315 OSLO, e-post: nina.heilmann@skk.uio.no

Mannsmaktens manifestasjoner? Motstand mot likestilling gjennom 20 år

JANNEKE VAN DER ROS, AMANUENSIS,
HØGSKOLEN I LILLEHAMMER

Etter tretti år med likestillingslov er kommunesektoren fortsatt en likestillingspolitisk sinke, med menn i sentrale lederposisjoner. Kvinnesatsingen i norsk distrikts- og næringspolitikk er preget av en patriarkalsk kjønnsforståelse, og pådriverne i forhandlinger om kjønn og likestilling mangler maktposisjoner. SKK inviterte til diskusjon om systematisk motstand mot likestillingstiltak.

Utgangspunktet var to avhandlinger som tematiserer politikken og demokratiets vilkår og grenser: *Ikke for kvinnen skyld. En analyse av kvinneverett distriktspolitikk i Norge 1980-2000* er skrevet av forsker Ann Therese Lotherington, NORUTsammfunnsforskning. *The Politics of Gender Equality Policy. Implementation and Non-implementation in three Swedish Municipalities* er skrevet av fil. dr. Ingrid Pincus, Kvinnovetenskaplig forum, Örebro Universitet.

Settingen: Kjønn og makt

To statsvitere:

- En fra Norge og en fra Sverige.
- To kjønnspolitiske problemstillinger:*
- Kvinneverett distriktspolitikk og likestillingspolitikk.

To nivåer for iverksetting:

- Det sentrale nivå i Norge og kommunalt nivå i Sverige.

To erfaringsverdener:

- Feminismebevegelsen i USA og i Norge.

Med andre ord nok forskjeller til å få til spennende innfallsvinkler, og nok likheter til å kunne få frem fruktbare sammenliknende diskusjoner. For i begge tilfelle handler det om kjønn og makt: Makt til å definere kjønn og kjønnspolitikk, makt til å iverksette - eller unnlate å iverksette - kjønnspolitiske retningslinjer fra de sentrale styringsnivå. Og det handler om forskernes makt til å avsløre maktbruk.

Teoretiske perspektiv på kjønn, likestilling og maktutøvelse var i fokus for presentasjoner og debatt, ikke minst hvordan kjønn hele tiden omskrives til å handle om noe annet.

Så vel likestillingspolitikk som kvinneverett distriktspolitikk, handler om kvinners krav om "å få plass i det universelle", som Lotherington skriver med referanse til Toril Moi. Deter et krav om å gjøre det universelle mangfoldig: ikke slik at kvinner skal få plass i menns univers og på menns premisser, men for å skape nye, mangfoldige og "kjønnslikeverdige" univers.

Likestillingsproblemer

Begge forskere tematiserer grunnforestillinger om den vellykkete nordiske likestillingsmodellen. Hovedproblemstillingen for den norske forskeren, Ann-Therese Lotherington (heretter AT), er om den kvinneverett distriktspolitikk kan betraktes som kvinners krav om plass i det universelle. Mer konkret spør hun om hvilke forståelser av kjønn som til enhver tid har ligget til grunn for kvinneverett arbeid i norsk distriktspolitikk. For den svenske forskeren, Ingrid Pincus (heretter IP), er problemet formulert slik: Hvorfor går det så tregt å iverksette statlig likestillingspolitikk på kommunalt nivå?

AT har tidligere evaluert den kvinneverett distriktspolitikken, og er i sitt doktorgradsarbeid særlig opptatt av å vurdere hva som skjer med kvinnesatsingen når Distriktenes Utbyggingsfond blir omorganisert til Statens nærings og distriktsutviklingsfond. For kvinneverett politikken betydde dette en endring fra "særtiltak" til "integrering", en endring som møtte stor motstand blant dem som arbeidet med kvinneverett distriktspolitikk.

IP gjorde sitt doktorgradsarbeide i forlengelsen av et statlig pilotprosjekt for å fremme likestilling i svenske kommuner på 1980-tallet. Pincus hadde selv evaluert prosjektet, der det sentrale spørsmålet var om pilotprosjektet hadde ført til økt legitimitet for likestillingsspørsmål med fokus spesielt på menn i kommunale lederposisjoner: Hvilken rolle spiller mannlige ledere i integrering av likestillingsarbeid? Hvilke aktiviteter engasjerer mannlige ledere seg i – både for å støtte eller også for å hindre utviklingen av likestillingspolitikk?

Teoretiske perspektiv og datamateriale

AT bruker den australske feminist og statsviter Bacchis "Hva er problemet?" tilnærming – der poenget er å avdekke hvordan politiske problemer blir konstruert. Hensikten er å forstå det distriktspolitiske feltet og samtidig se etter hva som ikke problematiseres. Ved å studere politiske program og hvilke type tiltak som iverksettes, kan forskeren komme på sporet av den bakenforliggende politikkforståelsen, eller hva slags type problem den aktuelle saken oppfattes som. AT diskuterer distriktspolitikken i lys av tre kjønnsforståelser: en likhetsorientert, en kvinnesentrert og en mangfoldorientert. "Kvinner fratas retten til å være subjekter i distriktspolitikken", hevder AT. Med utgangspunkt i et stort datamateriale som består av politiske dokumenter og intervjuer med sentrale aktører i norsk distriktspolitikk er konklusjonen: "Det skulle være en kvinnesatsing i distriktspolitikken, men den skulle ikke handle for mye om kvinner".

IPs teoretiske perspektiv er policy analyser – implementeringsprosesser eller studiet av hvordan politiske vedtak gjennomføres. Hun anvender et klassisk statsvitenskapelig makt-perspektiv utviklet av Barach & Baratz. Deres poeng var å vise hvordan makt anvendes i forbindelse med dagsordensetting, for å hindre problemer i å komme på den politiske dagsorden. Pincus utvider perspektivet til å se hvordan makt anvendes for hindre implementering eller iverksetting av vedtak. Hun undersøker hvordan saker blir repolitisert i iverksettingsprosessen,

slik at demokratisk fattete vedtak ikke blir satt ut i livet. To sentrale kategorier herer "change seekers" og "status-quo seekers" og relasjonen mellom dem. Pincus illustrerer hvordan begge kategorier kan bruke aktive så vel som passive former for å gi støtte og/eller utøve motstand mot endring.

IP bruker datamateriale fra en tidligere evaluering av svenske likestillingskommuner som var med i et pilotprosjekt – "recycling" av data som hun kaller det. Datamateriale består av et omfattende sett dokumenter samt intervjuer med nøkkelpersoner i pilotprosjektet, og observasjon.

Endringsorientert kjønnsforskning

Med litt ulik formulering er forskerne enige om følgende forhold mellom politikk og administrasjon: forholdet mellom politikkutforming og gjennomføring:

AT: "Politikken blir til i implementering", og IP: "Aktørene i implementeringsfasen handler politisk".

Blant seminardeltakerne fantes både iverksettere / femokrater, forskere og studenter. Alle hadde på ulik vis utbytte av presentasjonene og dialogen: Det politiske prosjektet til kvinne- og kjønnsforskningen er tydelig i begge avhandlingene og i forskernes politiske engasjement. De driver med forskning for endring, og endringsagentene satt blant tilhørerne. For studenter og forskere er det viktig med diskusjoner om metode, refleksjoner rundt det å drive kjønnspolitisk engasjert og endringsorientert forskning, og om det å være både veileder og samtalepart for de en intervjuer. Balansegangen mellom nærhet og avstand er noe kjønnsforskningen igjen og igjen må reflektere over og sikre at blir opprettholdt. For meg som feministisk statsviter med nært kjennskap både til forskningstemaene og til forskerne, var det en ekstra utsøkt glede å se at "faget mitt", statsvitenskapen, egner seg spesielt godt for endringsorientert kjønnsforskning. Faget gir gode redskap til å avsløre maktbruk, og disse forskerne ga strålende eksempler på hvordan det kan gjøres!

Janneke.vanderRos@hil.no

Kjønnsmakt i Norden

HELENE GRJOTHEIM HAREIDE, CAND.POLIT.

Konferansen "Kjønnsmakt i Norden" samlet i juni 180 deltakere til Blindern fra hele Norden. Konferansen, som var lagt opp som en blanding av plenumsforedrag og parallelle seminarer, ønsket å sette søkelys på forbindelser mellom kjønn og makt.

Professor ved Stockholms Universitet Drude Dahlerup (DK), Cathrine Holst, stipendiat ved UiB, lektor ved Aalborgs Universitet Anette Borchorst og Professor ved Stockholms Universitet Yvonne Hirdman, tok fra forskjellig ståsted fatt i hva de mener er dagens utfordringer i kvinne- og kjønnsforskningen i Norden. Dette ga et friskt fraspark inn i den første kaffepausen - og resten av konferansen.

Innledere og deltakere fant seg raskt til rette på de ulike workshopene, takket være en velorganisert og effektiv gjeng fra KILDEN, som tilrettela og informerte på en utmerket måte. Med workshopptitler som blant annet pornografisering av det offentlige rom, omsorgens globalisering, politisk deltakelse blant urfolk, rettighetspolitikk og likestilling i arbeidslivet, sier det seg selv at det ble to dager med mange spennende temaer.

Å sammenfatte alle workshopene i en avsluttende plenumsdebatt er ikke lett, men en innleder fra hver workshop skisserte sentrale temaer som hadde blitt diskutert. Dermed fikk deltakerne en smakebit fra de faglige debattene.

Til spørsmålet om hva som satt igjen som hovedinntrykk, syntes flere av deltakerne å enes om at workshopene, i likhet med Dahlerups innlegg, fikk tydeliggjort politiske, teoretiske og holdningsmessige *ulikheter* mellom de nordiske land.

Et like klart *fellestrekk* i nordisk kjønnsforskning er at det stadig blir vanskeligere å skille begreper som kjønn, klasse, etnisitet. Noe som blant annet kommer som et resultat av globalisering og endrede økonomiske og politiske betingelser.

Helene Aarseths sluttord var en oppfordring til flere møter mellom "de teoretiske analysene og et politisk endringsprosjekt, mellom de konstruktivistiske perspektivene og analysene av de overgripende maktstrukturerne, og mellom ulike ståsteder, stemmer og posisjoner".

Du kan lese mer fra konferansen på KILDENS nettsider <http://www.kilden.forskningsradet.no>.

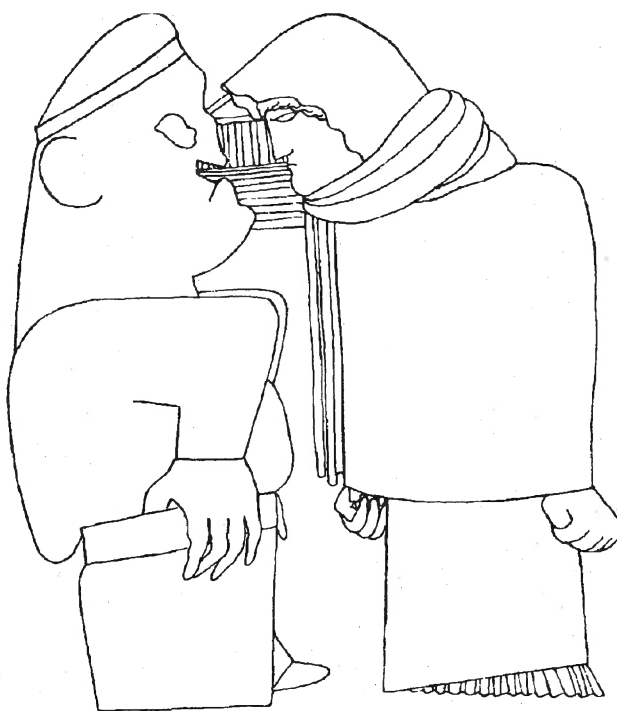
Fride Eeg Henriksen, leder, NIKK og Hege Skjæie, professor i statsvitenskap, UiO, ønsker velkommen til konferansen.

Foto: Helene Grjotheim Hareide

Antigone – kvinnelig rebell og opprører fra antikken

AV INGEBORG W. OWESSEN, STIPENDIAT, SKK

Datter av kong Ødipus (og således barn av Ødipus' incestuøse forhold til sin mor dronning Iokaste) - Antigone er en av ytterst få kvinnefigurer som har vært gjenstand for filosofisk interesse. Hegel er den som først bringer Antigone til filosofien i "Åndens fenomenologi", men etter ham har både Kierkegaard, Heidegger, Benjamin og Derrida interessert seg for Antigone, og fra feministisk hold kan nevnes Luce Irigaray, Julia Kristeva og Judith Butler. Formålet med vårens workshop i feministisk filosofi var å se nærmere på noen av disse resepsjonene av Antigone.

Jean Cocteau's illustrasjon av Kreon og Antigone

Ødipus og Antigone er begge heltefigurer fra gresk mytologi, men vi kjenner dem kanskje best via Sofokles' tragedier. Historien om Antigone er i korthet denne: Etter at Ødipus ble fordrevet fra Theben skulle hans to sønner Polyneikes og Eteokles herske på skift, et år om gangen. Eteokles bryter denne avtalen og fordriver Polyneikes fra byen. Polyneikes ønsker hevn, samler en hær og går til angrep på bystaten. I kampen faller de to brødrene for hverandres hånd. Iokastes bror, Kreon, blir deretter satt til å styre Theben. Han erklærer Polyneikes for landsforræder og utsteder forbud mot å begrave ham. I følge eldgammel gresk lov skulle en landsforræder ikke begraves i landets

jord, men ligge og råtne der hvor han var falt, og den som overtrådte forbudet skulle straffes med døden. Men en like gammel gresk skikk fordret at den døde måtte begraves for å komme til Hades, og at det var familiens plikt å se til at så skjedde. Å sørge for de døde var ikke innskrevet i loven, men hadde sitt opphav i grekernes respekt for de uskrevne lover som gudene hadde gitt. De jordiske lovene var derimot menneskeverk.

Denne motsetning mellom to typer lover resulterer i en tragisk konflikt, og det er denne som er tema for Sofokles' tragedie Antigone. Som søster til Eteokles og Polyneikes har hun vært like glad i brødrene sine, og for henne er de også like i døden. Med en rebelsk

trass bryter Antigone Kreons forbud og begraver Polyneikes, og oppfyller således slektens plikt. Kreon blir bestyrtet når han får høre om det inntrufne, men han er en prinsippfast mann som hevder at loven er lik for alle. Til tross for at Antigone er hans søsterdatter, har hun brutt hans påbud og må således dømmes til døden. Opprørsk innrømmer Antigone hva hun har gjort, hun angreir intet og går fryktløs døden i møte. Antigone forsvarer sin handling ved å vise til de guddommelige lovene som ifølge henne står over de jordiske. For ikke å få slektens blod på sine hender, befaler Kreon at Antigone skal sperres inne i en hule, der hun kan dø av sult og tørst. Haimon, Antigones forlovede er Kreons sønn, men selv ikke han klarer å få sin far til å frafalle dødsdommen. Når Haimon får se sin forlovede død, kaster han seg på sverdet foran faren. Like etterpå får Kreon beskjed om at hans hustru har tatt livet av seg i sorg over sønnens død. Gudenes straff har rammet Kreon. Kreon krenket den uskrevne, men guddommelige lov, og blir således offer sine egne handlinger, en ekte tragedie.

For Hegel representerer Antigone et stadium i åndens (les: menneskets) utvikling der det universelle og moralske uttrykt i statens lover overtar for det partikulære og guddommelige uttrykt i skikker og tradisjoner. Dette innebærer også en overgang fra maternal til paternal, fra guddommelig til menneskelig, fra mythos til logos, et ledd i opplysningens dialektikk. Ifølge Hegel er dette en positiv utvikling i retning av et slags demokrati, mens andre fortolkere peker på at Hegel overser at denne overgang går på bekostning av noe annet. Det partikulære, forstått som intimsfæren, kvinnes verden og familien taper til fordel for et maskulint definert felles og universelt gode, konflikten står mellom det private og det offentlig. Antigone gjøres til bystatens og samfunnets *Andre*, til det som ikke må finnes. Antigone må dø for bystatens innføring av demokrati, men med Antigones død forsvinner også alt hun representerer.

Hegel leser også Antigone som et historisk øyeblikk av gjensidig anerkjennelse mellom mann og kvinne, mellom bror og søster, mellom Polyneikes og Antigone. Et forhold av

ekte gjensidig anerkjennelse innebærer at det verken er et herre/trell forhold eller et asymmetrisk forhold lik det mellom ektemann og hustru. Det er et ikke-erotisk forhold, og i følge Hegel et forhold uten begjær.

Men Luce Irigaray avviser blankt Hegels lesning av Antigone som en slik gjensidig anerkjennelse mellom mann og kvinne, og kaller det en hegelsk drøm. En drøm som springer ut av Hegels behov for syndsforlatelse og tilgivelse. Denne påståtte "anerkjennelsen" er et produkt av Hegels fantasi, og en drøm som skjuler den skyld som allerede veier tungt på subjektets utvikling. Hegel vet at han deler patriarkatets ansvar for Antigones skjebne, eller alle kvinners skjebne. Patriarkatet nekter kvinner å utvikle seg til subjekter, de tillates ikke en væren-for-seg-selv, kun en væren-for andre. For å kvitte seg med noe av den skylden han bærer på fantaserer Hegel, i følge Irigaray, fram et historisk øyeblikk av gjensidig anerkjennelse mellom mann og kvinne.

Irigaray mener at patriarkatet, og derigjennom også Hegel, må bære skylden for Antigones huletilværelse. Irigaray leser Antigone som en metafor eller allegori for kvinners eller femininitetens betingelser: *levende begravd med knapt nok føde til å overleve*. Ekskluderingen av Antigone fra polis samt hennes isolering utgjør patriarkatets mulighetsbetingelser. Patriarkatet er grunnlagt på Antigones skjebne, hvilket det er lite villig til å innrømme, naturlig nok. Antigone plasseres utenfor dialektikken og utenfor polis. Fra Platons idealstat til Hegels universelle sfære grunnlegges polis på en ekskludering som konstituerer det sosiale eller det felles/universelle per se. Det som blir igjen utenfor beskrives som "natur". Kvinner gjøres således til bærere av en "naturalisert" kvinnelighet. Hvilket skjuler det faktum at også menn er natur og kropp, samt at kvinner også er borgere i polis, i følge Luce Irigaray.

Begrenset spalteplass gjør at jeg her må avslutte utlegningen om Antigone. Den som er interessert i mer stoff eller diskusjon om Antigone oppfordres til å delta på Sara Heinämaas workshops i Feminist Philosophy. Vår drøm er å en gang framtiden arrangere et Antigone-seminar.

ingeborg.owesen@skk.uio.no

Berit Ås – rebell i samtiden fyller 75 år!

AV DRUDE DAHLERUP

Det blev en forrygende fødselsdag. Berit Ås blev hyldet som den prima inter pares, hun er. Hermed mener jeg, at Berit er unik i sit engagement, sin kreativitet og sin nytænkning, samtidig som hun forbliver en græsrod blandt verdens græsrodder. Nytænkning er i min definition at gøre det umulige og tænke det utænkelige, det vil sige at bryde gennem de traditionelle forestillingers mentale mur.

Da den nye kvindeforskning for alvor kom i gang på universiteterne i 1970'erne, havde vi i Danmark ingen Berit Ås eller Harriet Holter. Jeg husker det som en savn. Vi havde ingen formødre i forskningen. Allerede dengang opfattede vi Berit Ås som en "etableret revolutionær", som også ofte kom til Danmark med sit budskab.

På fødselsdagen havde Senter for kvinne- og kjønnsforskning arrangeret et stort forskningsseminar sammen med KILDEN. En lang række kvinde- og kønsforskere holdt oplæg med udgangspunkt i Berits tanker. Centralt stod Berit Ås' kvindekulturbegreb, som blev diskuteret af bl.a. Anna Jonasdóttir, Runa Haukaa og Beatrice Halsaa. Sidstnævnte inddrog Berit Ås verdensberømte herskertechnikker, og diskuterede deres sammenheng med kvindekulturbegrebet. Og Berit Bråten, KILDEN, fortalte medrivende om, hvordan hun mødte herskertechnikkerne i en gymnastiksal – og blev feminist!

Berit Ås' mange sider kom frem i indlæggene. Hanne Haavind talte om Berit som psykolog, Kjersti Ericsson gik ind på økonomiske aspekter. Berit Ås som politikere og en af de første fortalere for kvotering i politikken optog også mange indlæg, bl.a. fra

Foto: Trond Isaksen/Forskning

Ingrid Guldvik, Torild Skard og Anne Marie Berg. Berit Ås' medkæmpere fra "kvinnekuppet" i Asker var også til stede i salen.

Det er karakteristisk for Berit Ås, at hun alltid har fastholdt sin profil som både politiker og forsker. Jeg kender selv til denne kombination, som naturligvis kan give problemer, men primært giver styrke. Kender man til det politiske spil, og er man vant til at blive angrebet politisk, bliver man mere usårlig også i andre sammenhænge. Hvis man altså tror på det man laver. Og Berit har aldrig tvivlet.

Om aftenen var der middag på Kvinneuniversitetet i Løten. Kristin Halvorsen gav Berit den bedste fødselsdagsgave, hun kunne få: Dagen efter ville Sosialistisk Vensterparti, som Berit i sin tid var med til at stifte, stå som Norges største parti ifølge en ny meningsmåling!

Det blev som sagt alle tiders fødselsdag. Den eneste, som ikke blev det mindste træt, var fødselaren selv. Under morgenmaden på Løten dagen efter forelagde Berit os sine seneste planer for nye aktiviteter, der skal forbedre og forandre verden - ud fra et kvindeperspektiv, forstås.

drude.dahlerup@statsvet.su.se

Pris for fremragende bidrag til kvinne- og kjønnsforskning

SKK vil også i år dele uten pris som en anerkjennelse til hovedfagsstudenter ved Universitetet i Oslo for et godt forskningsarbeid med kvinne- og kjønnsperspektiv. Prisen er en årlig markering av arbeider som er ferdigstilt i løpet av året.

Prisen er opprettet på initiativ fra Fondet for kvinneforskning. Det er et fond som disponerte forfatterinntektene fra bøkene *Kvinner i fellesskap* og *Kvinneforskningens bidrag til samfunnsteori* i serien *Kvinnens levkår og livsløp*. Den årlige avkastningen fra fondet stilles til disposisjon for SKK som deler ut prisen.

Formålet med prisen er:

- å inspirere studenter som arbeider med kvinne- og kjønnsforskning til originalitet og kvalitet
- å gjøre kvinne- og kjønnsforskningen kjent for allmennheten
- å gjøre kjent for forskere og for allmennheten hvilke forskningsbidrag innen kvinne- og kjønnsforskning som hvert år kommer fra studentene.

Alle institutter og tilsvarende enheter bes om å gjøre ansatte kjent med prisen og oppfordre til nominering av aktuelle kandidater. Forslagsrett har alle som er blitt kjent med forskningsarbeider innen kvinne- og kjønnsforskning i egenskap av å være veileder eller fordi de har deltatt i bedømmelsen av arbeider.

En vurderingskomité vil gå gjennom alle innsendte forslag, foreta en bedømmelse og velge ut vinneren. Det presiseres at vurderingskomitéen ikke vil kunne lese alle arbeidene. Utvelgelsen foregår etter "Nobelprisprinsippet" ved at omtalen i de innsendte nominasjoner legges til grunn. Omtalen bør være på 1-3 sider. Det er viktig at det legges spesiell vekt på utarbeidelsen av denne beskrivelsen. Nominasjonene må beskrive hva arbeidet dreier seg om og begrunne det som bidrag til kvinne- og kjønnsforskningen.

For mer informasjon se <http://www.skk.uio.no>

Alt om vårt kjønn

ELIN SOLLID, STUDENT, SKK

Er kjønn relevant? Er kjønn noe vi er, gjør eller gjøres til? Er det virkelig nødvendig å drive med kvinneforskning i vårt likestilte samfunn? Dette er blant de mange spørsmålene som stilles, og forsøkes besvart på Senterets innføringskurs i tverrfaglig kvinne- og kjønnsforskning.

Selv har jeg syslet en del med kvinnerelaterte spørsmål. Men jeg hadde ikke virkelig sett med våkent blikk hvordan omgivelsene rundt meg er kjønn, og hvilke konsekvenser dette får særlig for kvinner. Jeg tenkte at likestilling er feminismens ultimate mål. Imidlertid hadde jeg lyst til å vite mer om såkalte kvinnesaker og meldte meg derfor på kurset i januar.

Kjønn overalt

Det skulle bli tre intense, men usedvanlig lærerike uker med tekster, forelesninger, gruppeundervisning, rollespill – og hjemmelekser fra dag én! Første oppgave på min seminargruppe var å finne kjønn i en tilfeldig utgave av Dagbladet. Et ti-talls studenter gikk en smule forvirret løs på oppgaven. Hva mente de med kjønn, egentlig? Snart fant vi både det strukturelle kjønn og det symbolske kjønn – og ikke nok med det: Vi begynte å se kjønn overalt!

Kurset inspirerte til toveiskommunikasjon og aktiv deltakelse fra studentene. Å ha to lærere pr. seminargruppe var raust: Alle innspill og spørsmål ble ivaretatt og besvart. Alternative undervisningsmetoder, som rollespill og video med diskusjon, gjorde studieopplegget mindre statisk.

Teorier til praktisk bruk

Å se kjønn med faglig blikk er utrolig bevisstgjørende, men også noe forvirrende. Jeg var ikke klar over at feministisk teori spente over et så mangfoldig og variert spekter, og antall spørsmål økte i takt med kunnskapen: Finnes det noe essensielt kvinnelig og mannlig? Eller er kjønn skapt av kultur og sosialiseringssprosesser? Er menn virkelig klar over at de undertrykker kvinner? Er idealet androgynitet eller bør vi dyrke forskjelligheten?

Et innføringskurs i kvinne- og kjønnsstudier er bare et lite dykk under kjønnsoverflaten, men inspirerer til grundigere utforskning. Det er lett å forstå hva som skjedde med Simone de Beauvoir da hun begynte på sitt prosjekt om kvinnen. Selv hadde hun aldri tenkt over at det å være kvinne var noe å mase med. Men da hun så nærmere etter, oppdaget hun at kvinner og menn levde under totalt forskjellige forhold. Hennes observasjoner resulterte i et dypdykk som ble til boka *Det annet kjønn*, et mesterverk som regnes blant det 20. århundres viktigste bøker.

Selv vet jeg at jeg vil få bruk for kunnskapen jeg fikk om kvinner og kjønn på innføringskurset og semesteremnet Kjønn og samfunn, som jeg fortsatte med etterpå. Ikke bare i videre studie- eller yrkessammenheng, men også i mitt eget kvinneliv!

elinso@bredband.no

Mobil kommunikasjon og nye grensesnitt

AV LIN PRØITZ, CAND. PHILOL,
TIDLIGERE HOVEDFAGSSTUDENT VED SKK

"Jeg hadde mindre liv når jeg ikke hadde mobil" (Tina, 16 år)

Som følge av økt individualisering av samfunnet, ses parallelt en rask vekst og gjennomgående økt fleksibilitet i de unges bruk av ulike *personlige medier*¹. Det blir viktig å avklare hvordan de unges bruk og domestisering av personlige medier kan bidra til å oppløse tidligere skillelinjer i hvordan de unge kommuniserer, samt forholdet mellom menneske og teknologi. I min hovedfagsoppgave *Tilgjengelighetens uutholdelige letthet. En studie av bruk, selvforståelse og iscenesettelse av kjønn i tekstmeldinger*, har jeg rettet fokus mot hvordan betydning og kropp skapes, der kropp og kroppslighet ikke bare favner organiske kropp, men like mye teknikker og tekniske apparater. Ved å se hvordan ikke-mennesker, som mobiltelefon/tekstmeldinger, trekkes inn som medprodusenter av verdener/virkeligheter, har jeg reflektert over det produktive forholdet mellom blant annet kropp, makt og kunnskap. Jeg har også forsøkt å riste i etablerte forståelser for klare grenser mellom mennesker og ting/kultur/ "natur".

Opgaven er basert på fokusgruppeintervjuer av ni unge jenter på femten, seksten år fra en videregående skole i Oslo. De samme informantene har også videresendt samtlige tekstmeldinger som de selv sendte og mottok i en gitt periode (ca. tusen), over til min mobiltelefon. Dette empiriske utgangspunktet har gitt meg et rikt og fruktbart materiale fra de unges tekstmeldingshverdag.

I korthet var hovedoppgaven tredelt. I første del brukte jeg en diskursanalytisk tilnærming og viste hvordan inneforståtte konvensjoner og (SMS)normer på ulikt vis virket konstituerende på informantenes selvforståelse og bruk av tekstmeldingskommunikasjon. Med utgangspunkt i begrepet "uskyldig ståsted" (Haraway) ble det i min analyse tydelig hvordan de unge ikke kunne melde seg ut av forhandlingene. De som kjempet

mot de allerede etablerte SMS-konvensjonene, ble også en del av "tilgjengelighetens uutholdelige letthet".

I andre del undersøkte jeg hvordan tradisjonelle forståelser av dimensjoner som tid og rom ble redefinert og endret som følge av innføring og bruk av ny teknologi. Her viste jeg hvordan de unge via SMS-kommunikasjon mestret å både regionalisere-, fortette- og utvide opplevelsen og forståelsen av tid og rom. De unges hyppige og hyperhybride tekstvekslinger (kommunikasjonsformer anvendes parallelt og synkront), synliggjorde hvordan de unge nærmest lukket sfærene rundt seg. På den måten så vi at Tina kunne være *fysisk* tilstede og kommunisere med kjæresten sin, *samtidig* som hunsendte tekstmeldinger med Tor og snakket i fasttelefonen med Tonje. Denne løse, momentane kommunikasjonsformen satte jeg så i et idéhistorisk perspektiv, der paralleller mellom Kiellands gamle brevteorier og dagens tekstmeldinger ble iscenesatt. Her viste jeg til påfallende likheter i både språklig form og struktur, der korte meldinger, gjerne ispedd en romantisk forhandling, preget tekstene.

I følge Alexander Kiellands brevteorier var god korrespondanse karakterisert ved en regelmessighet og en jevnhet i brevvekslingen. På den måten ville privatbrevet kunne virke som en erstatning for det personlige samværet der verdien av vekslingshyppigheten ble tydeliggjort på denne måten:

Man kommer ikke til at tænke paa dem naar de ikke nævnes, i det daglige Livs smaa Gjentaelser.
(Kielland 1981:209)

Med dette utsagnet kan vi trekke klare paralleller til informantenes SMS-beskrivelser der nettopp "daglige Livs smaa Gjentaelser" i form

av korte tekstmeldinger utgjør en nødvendighet for at de unge skal være en del av det mobilt medierte sosiale nettverket. En av informantene utdyper dette ved å beskrive mobiltelefonen som et uunnværlig redskap for at folk skal få tak i henne. I likhet med sitatet fra Kielland blir det tydelig at SMS-responsen og den kommunikative vekslingen utgjør de unges "sosiale lim". Utover at brevene helst skulle besvares så raskt som mulig, skulle man i tillegg svare i forhold til rekken av brev som hadde gått forut. Først på den måten ville brevene fungere som "en Efterklang af en god mundlig Samtale" og som "et vennskabeligt Bud om, at jeger i Deres Tanker" (Kielland 1978:53). Interessant nok ble det gjort unntak for kjærlighetsbrevet fordi det ble regnet som så krevende at "de trenger flere dagers betenkningstid" (Ibid).

På tilsvarende måte som Kielland gjør et poeng av det konstruktive aspektet i et kjærlighetsbrev, ser vi hvordan de unge øyer muligheten til å konstruere og redigere sine kjærlighetsmeldinger. Kiellands karakteristika av å "være i Deres Tanker" er og påfallende sammenfallende med informantens beskrivelse av nærhetsfølelse til deres tekstpartnere.

I siste del anvendte jeg tekstmeldinger som prisme for å undersøke hvordan nye artikuleringer og muligheter for iscenesettelse av kjønn kunne framtre via SMS-kommunikasjon. Ved å følge et ungt tekstmeldingspar gjennom en seksuelt-romantisk forhandling, så jeg hvordan kjønn ikke lot seg definere ut fra et antatt "indre" forhold, men snarere framtrådte som noe som ble produsert via diskursive praksiser og inntatte posisjoner.

lin.proitz@skk.uio.no

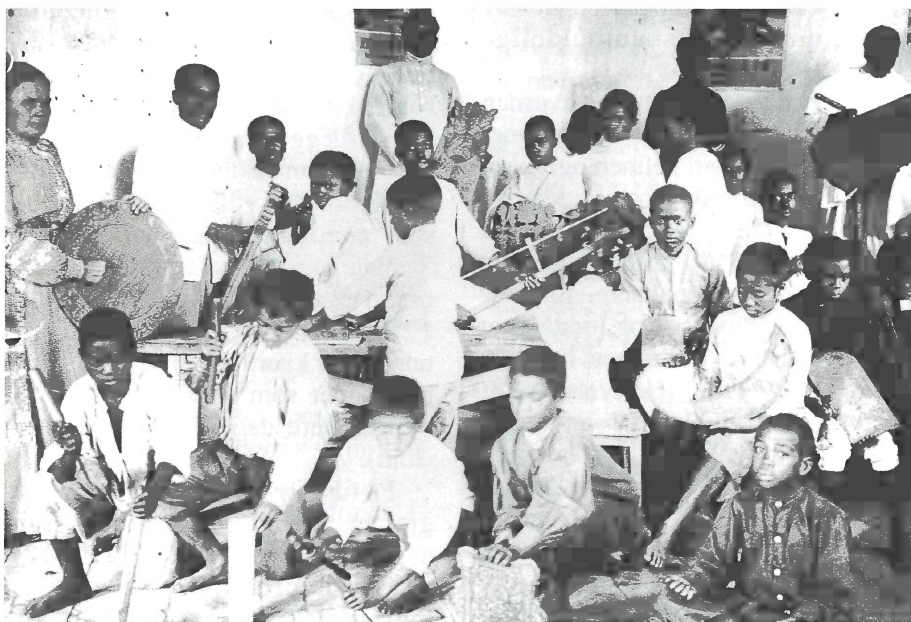
Note:

¹ Web-baserte medier, mobiltelefon, SMS og MMS (3. generasjons mobiltelefoni) er enkeltmedier som samlet kan betraktes som digitale formidlere av personlig kommunikasjon, både mobil og stasjonær. Web-baserte medier som weblogger, webdagbøker, fan-sider/ personlig hjemmesider, samt vanlig telefon, MP3-utveksling, chatgrupper og e-post regnes også som medier for personlig kommunikasjon.

“...en straalende Juvel i Frelserens Krone”

ANNE FOLKE HENNINGSEN, ROSKILDE UNIVERSITETSCENTER,
DANMARK, TIDLIGERE GÆSTESTUDENT VED SKK.

*Præsentation af pointer fra hovedfagsopgave i historie om-
handlende Den Frie Østafrikanske Missions frelsesarbejde blandt
zulufolket i Natal og Zululand 1889-1899. Opgavens fokus er på
de ændringer i zuluernes livsorganisering missionærerne ønskede
og/eller krævede for at acceptere disse som legitime kristne.*

I denne præsentation fokuseres på ændringer i ægteskabspraksiser, selvom der i opgaven indgår en række andre ændringsområder. Det teoretisk/metodiske greb på opgaven er foucaultsk/butlersk, men fokus vil i denne artikel ligge på empiriske pointer snarere end teoretiske. Empirien består primært af missionærernes beretninger til bladet Missionæren.

Som antydning i indledningen er dette arbejdes tese, at der med kristningen af zuluerne fulgte en mængde ændringer, som var mere “civiliserende” eller “udviklende” end egentlig kristelige. Og disse ændringer måtte gennemføres for at de omvendte zuluere kunne fremstå som forståelige og legitime kristne: Et vist mål af kulturel genkendelighed var nødvendig for at inklusionen i det kristne fællesskab kunne realiseres, men udstrækningen af dette krav om genkendelighed kunne variere.

Ændringsønsker

Zuluernes livsorganisering cirkledes omkring polygyne ægteskaber, hvor kvinderne stod for markarbejde, madlavning og barnepasning,

mens mændenes arbejdsområder var kvæghold, bygningsarbejde samt arbejde for hvide for at tjene penge til at betale diverse koloniale skatter. Missionærerne ønskede at indføre en ny praksis blandt zuluerne med monogame ægteskab, der tog udgangspunkt i den ægteskabsmodel missionærerne kendte fra deres skandinaviske hjemlande. Det monogame ægteskab opfattede de som mere ærbart og værdigt – særligt for kvinder. Der var nemlig en udbredt forståelse af det polygyne ægteskab som dels usædeligt og dels en organisering, der var skabt for at zulu-mændenes enorme seksualdrift kunne blive tilfredsstillet og deres dovenskab kunne blive udlevet. Desuden arrangeredes ægteskaberne med udgangspunkt i slægtens behov og ønsker – og ikke altid efter de kommende ægtefolks – og med køb af bruden ved betaling af brudepris: *lobola*. Alt dette var missionærerne stærke modstandere af, og altså særligt med henvisning til den uværdige position kvinden blev tildelt i ægteskabet. Imidlertid er der meget der taler imod denne opfattelse av

zuluernes ægteskaber. Zuluernes ægteskaber måtte leve op til meget strenge sædelighedskrav (usædelighed straffedes ofte med døden), og der var i højere grad tale om en arbejdsmæssigt rentabel organisering og hensyntagen til slægtens interesser end tilfredsstillelse af en utæmmet og utæmmelig mandlig seksualitet. Og at det hang sådan sammen, havde en del af missionærerne da også forståelse for.

Problemer

Missionærerne havde således blik for problemerne i den ændring de forsøgte at sætte i værk. For selvom de anså polygyne ægteskaber for at være uværdige, var det heller ikke en mulighed at kræve dem opløst inden omvendelsen kunne vurderes som legitim, for hvad skulle da blive af de forstødte hustruer? Det var ikke muligt for zulukvinder at leve alene, så eventuelt forstødte kvinders eneste chance var at få ophold på en missionsstation. Men det krævede jo, at de var eller var interesserede i at blive kristne. I mit materiale har jeg da heller ikke fundet eksempler på, at ægteskaber blev opløst ved en eventuel omvendelse – missionærerne var simpelthen udmærket klar over, at det ville være ødelæggende for zulusamfundene, hvis de polygyne men dog sædelige ægteskaber, der allerede var indgået, blev omstødt på grund af mandens omvendelse til kristendommen. Så var det bedre at slække lidt på kravene til legitime kristne subjekter og håbe at polygynien med tiden ville dø ud, når kristendommen blev mere udbredt.

En pragmatisk løsning

I stedet satte de ind overfor den opvoksende slægt. På missionsstationens skole havde de konstant omkring 20 elever, og disse udgjorde en stor del af deres konvertitter. Skoleeleverne stod selvfølgelig fortsat med et valg – at blive kristne eller lade være – men de havde mulighed for, hvis de valgte den kristne vej, at gøre det fuldt ud og igennem alle deres livsvalg i modsætning til deres voksne slægtninge, der allerede havde truffet de valg, da de blev stillet overfor nye religiøse tilbud.

Mendet var ikke bare skoleeleverne, der søgte til missionsstationen.

Annerledeslandet

MICHAEL BRØNDBO, SKKS STYREREPRÆSENTANT FOR STUDENTPARLAMENTET, UIO

Jeg er en fordømt romantiker. Det forbeholdet må jeg ta, og min hyllest til Senter for kvinne- og kjønnsforskning står i lys av dette i fare for å bli farget av gammelmodige underliggende drømmer om feminin mystikk, forkjærlighet for brudd med bestående paradigmer, og minner om alle jenter med bein i nesa jeg har falt pladask for opp gjennom årene. Finnes det andre fallgruver, og det gjør det sikkert, har jeg nok falt i dem også. Men det jeg har å si, akter jeg å si.

Jeg har noen idealer for universitetets og fagmiljøenes virksomhet. Disse inkluderer først og fremst viljen til å velte om på ting og se fag og forskningstemaer fra nye vinkler, viljen til å være samfunnsrelevant og aktivt samfunnskritisk, ønsket om å spille en rolle i universitetssamfunnet, og ikke minst evnen til å skape et miljø hvor studenter aktivt tas med inn i forskningens og filosoferingens verden som partnere, ikke som passive tilskuere og kunnskapsmottakere. Mitt inntrykk er at SKK er et av de miljøene på universitetet hvor disse idealene blomstrer mest. Ikke det eneste, langt ifra, men definitivt et miljø preget av genuin idealisme og ekte engasjement, ikke bare for ensom forskning i introspektiv majestet, men for en forskning som skal ha en kraft utover dette.

Dette kan selvfølgelig høres noe panegyriske ut, og jeg tviler ikke på at det også innen kjønnsforskning kan ha blitt etablert hemmende ortodoksier. Men jeg tror likevel at bevisstheten om likestillings-, kjønns- og seksualitetsperspektivers betydning for menneskets virkelighetsoppfatning er et vesentlig, men fortsatt ikke fullt gjennomført, paradigmeskifte. Og jeg tror dette er noe av årsaken til at SKK virker så spennende, at det dreier

seg om en arena hvor revolusjonen, eller i det minste evolusjonen, fortsatt pågår.

Fremtidens universitet

Kvalitetsreformen er både en velsignelse og en forbannelse. Bak mantraet "effektivisering" skjuler det seg mange grep som forandrer universitetets ideologiske fundament, fra universitetet som miniatyrsamfunn og aktør i storsamfunnet, til universitetet som bedrift og aktør i næringslivet. Men samtidig er det kimer til forandringer som skaper håp om et bedre universitet. Vakre ord om mer engasjerende undervisning, sterkere internasjonalt perspektiv og en studiehverdag som skal gi studenten et miljø å høre til i større grad enn i dag. Der har SKK allerede kommet ganske langt, sannsynligvis på grunn av den idealistiske ånden som svever over fagmiljøet, og mitt inntrykk er at dere ønsker å nå enda lenger. Det er mitt håp at dere både skal utvikle dere selv videre og være til inspirasjon for andre. Som tverrfaglig senter har dere en glimrende mulighet til å veve deres perspektiver inn i andre programmer, for på denne måten å utvide horisontene både for studenter og vitenskapelig personale. Tenk nytt, og vis at det nytter.

Mine besøk på Senteret har føltes som besøk i en annen verden. Sannsynligvis et resultat av den generelle opplevelsen man får ved å se et nytt sted, blandet med min egen forutinntatthet knyttet til møtet med feminismens forskerfyrårn på universitetet, men likevel. Jeg tror Senter for kvinne- og kjønnsforskning kan møte fremtiden med hevet hode, og jeg tror resten av universitetet vil gjøre klokt i å gjøre som dere gjør. Dere slår meg fortsatt som et progressivt, dristig, nytenkende miljø, hvor de vitenskapelig ansatte ærlig og oppriktig ser studenter som dyrebare ressurser og viktige partnere, ikke bare brikker i et finansieringspuslespill eller plagsomme uromomenter i forskningshverdagen. La meg derfor slå litt på stortromma for en gangs skyld: jeg hyller dere!

michael.brondbo@media-stud.uio.no

► Også unge piger, der stod overfor uattraktive ægteskaber, fandt her en mulighed, som ikke havde eksisteret inden missionen kom til området: De kunne hos missionærerne søge tilflugt fra familien og på den måde undslippe et uønsket ægteskab. Dette valg var desperat, fordi det for de flestes vedkommende betød total afskærelse fra familie, venner og slægt – formentlig for resten af deres liv. Når de således først havde fået ophold på

en missionsstation og på den måde havde afvist det forestående ægteskab, var det ikke muligt for dem at blive genoptaget i zuluernes fællesskab. Det er dog vigtigt at understrege, at dette er en kraftig generalisering; for nogle var det muligt at vende tilbage, hvis de ønskede det.

Men ikke desto mindre ses her i det mindste en tendens til en forskel: Missionærerne var i højere grad

villige til at acceptere afvigelser fra den ønskede praksis end zuluerne, hvilket måske kan forklares ud fra dels kristendommens tilgivelsesaspekt og dels deres ønske om at få så mange konvertitter som overhovedet muligt. Men det er vigtigt at understrege, at de satte kraftigt ind i forsøget på at ændre denne uønskede praksis; de havde blot også en interesse i at være fleksible.

folke@ruc.dk

Lunchtime at SKK

BARRIE THORNE, PROFESSOR OF WOMEN'S STUDIES AND
SOSIOLOGY AT THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY

If you want a quick peek into a particular world of work and its modes of time, sociability, and the marking of differences, show up at lunchtime when the workers take a break and shift to eating. That's what I happened to do in late April when I arrived for a month as a Guest Researcher at SKK.

At 11:30am every week-day morning, researchers and staff moved from their offices to the well-equipped kitchen, where they prepared healthy salads, sliced whole grain bread, brown cheese, fruit. Then they gathered at the large communal table, surrounded by shelves of feminist books and journals, and settled into eating and chatting. I came to savor lunchtime at SKK as a time of sociability and sharing, with minimal marking of social distinctions. On Tuesdays, the gathering became more formal with announcements and then, in a turn-taking format, each person reporting not only on work-related activities, but also sharing snippets from their personal lives. And the birthday celebrations! The passing around of delicious strawberry shortcakes or plates of fresh fruit, the reading of tributes, and best of all, everyone standing to sing a delightful Norwegian birthday song with the high voices and twirling gestures of a group of children. Delightful!

The sensible pace of Norwegian academic life, at least the slice I viewed through the lens of being on sabbatical, was a welcome contrast

to the rushed and workaholic world back at Berkeley, where lunchtime is either an individualized moment of quick eating, or else a planned restaurant event with peers in the academic hierarchy. I could also see larger contrasts of pacing and sequencing in the matter-of-fact talk about long, paid maternity and paternity leaves. Nordic state provisioning for child-care makes the combining of work and family more straightforward and the arrangements more homogeneous than in the U.S., where parents are much more on their own. And the difference is apparent in patterns of childbearing among academic women. Relatively few of my younger women colleagues in the U.S. have children, and many delay childbearing until their late 30's, in contrast with the high rates of motherhood among the women I met at the Universities of Oslo and Bergen (where I gave a talk and visited for a few days).

Comparing gendered experiences, caring arrangements, and political struggles in Nordic countries and in the U.S. has become a shared preoccupation among feminist

scholars who have had the privilege of living in both places. Ongoing conversations about these themes led to the May 21-23 conference on *Constructions of Motherhood and Fatherhood: Comparing Nordic Countries and the U.S.*, which was nicely timed to take place during my visit. I was especially intrigued by the organizers' question: Why is there such a strong and sentimentalized ideology of motherhood in the U.S. compared with Scandinavia, where more women are actually mothers?

My conference presentation, "The Changing U.S. Political Economy of Care: Raising Children in Urban California," drew from an ethnographic study of children growing up in a mixed-income, ethnically diverse area of Oakland -- a study I am writing up during my sabbatical year. I chose this research site because it highlights a series of structural shifts that are transforming the contours of childhood in U.S. cities. These shifts include high rates of immigration from varied parts of the world; widening, racialized gaps between rich and poor; drastic cuts in public provisioning; and the expansion of commodified services (like private schools and for-fee recreation programs) that are limited to those who can pay. In my presentation I sketched these structural changes and then laid out a series of brief case studies to illustrate the varied care arrangements that are juxtaposed in Oakland.

Comparative theorists of the welfare state have noted that the U.S. has a "residual" pattern in which the state provides only when the family and market fail, in contrast with Scandinavian "institutional" pattern, which assume that the state will cooperate with and support families. My paper highlights further changes in the U.S. pattern and examines the daily lives of families who are differently positioned around the income-based cleavage between market-centered systems of care, and care arrangements that rely on kin, kith, and deteriorating public institutions. I am also examining cultural variation, and

occasional collisions, in practices of child-rearing. These changes are especially visible in cities like Oakland, but they aren't limited to the U.S. During my stay at SKK, I tried to learn more about global trends toward privatization and about the experiences of immigrant children and families in Nordic countries.

Why, then, does the U.S. have such amplified and sentimentalized constructions of motherhood? The answer, I think, lies in the privatization of U.S. families -- the lack of state supports, the centrality of the capitalist market, and the assumption that parents will purchase services -- like health care, childcare, and even quality schooling -- that they can't provide on their own. Conservative campaigns for "family values" frame the privatized family, with a nurturing mother at the core, as the primary site of care. When the mother is seen as the ultimate repository of values negated by market-based individualism, she is bound to be an exaggerated and emotionally charged cultural figure.

bthorne@socrates.berkeley.edu

Barrie Thorne
Professor of Women's Studies and
Sociology at the University of
California, Berkeley.

Making Women Visible – towards Equal Opportunity Practice in Politics, Leadership and Decision Making

LILIJANA CICKARIC, NORWEGIAN RESEARCH COUNCIL FELLOW,
BASED AT SKK ONE MONTH DURING THE SPRING 2003

The research I conducted at SKK at the University of Oslo onemonth this spring, is part of a wider project at the Institute of Social Sciences in Belgrade. My project is focused on identifying all factors that improve women's citizenship, rights and duties, particularly regarding their active participation in decision-making and the exercise of power. The study I carried out in Norway was based on comparative perspectives on gender practise and politics within two different social and political environments, Serbia and Norway. The crucial point of research was to consider how the institutional mechanism developed in Norway for the advancement of women are and how they could be applied in a transitional country such as Serbia today.

I have considered the following research topics:

- What specific national women's machineries could be recommended for promoting the formulation and implementation of policies for gender mainstreaming and the advancement of women?
- What are the instructions to coordinate, monitor, evaluate and mobilize support for the implementation of related programs in all government sectors?
- How to integrate gender perspective in legislation, public policies, programs and projects?

Data were collected through various sources:

- Literature review,
- Content analysis of relevant documents and case studies,
- Statistical data analyses,
- Interviews (20) with women in professions, politics, research institutions and university departments and NGO's in order to build up a picture of current attitudes.

The introduction of gender equality mechanisms depends on different factors - social, economic, political and cultural. The election system in Norway is a proportional list system, rather than single candidate constituencies. This kind of selection process has provided a good basis for women seeking political power. The major political parties have internal quota rules stating that at least 40

percent of the candidates should be women. Women's movements and feminist ideas have a major impact on political ideas and have led to laws such as the Kindergarten Act, Maternity Leave, termination of Pregnancy and finally to the Equal Status Act adopted in 1978.

The recruitment of women into politics has been acknowledged as an important political goal for the last three decades. Political participation for women has been the most important tool to invoke changes for women in other fields of society.

Norwegian women's organizations have always been a vital and necessary factor in influencing the Norwegian society on gender issues. The government gives financial support to women's organizations. There also exists a long tradition to include representatives from NGO's in official Norwegian delegations to international fora. The Norwegian universities have established centres for feminist research. In addition the Norwegian Research Council has established a Norwegian Information and Documentation Centre for Women's Studies and Gender Research. "Women friendly" state policies protect job rights during pregnancy and motherhood, promote wage equality and access to good jobs, social services for children, disabled and elderly and also support lone mothers families after divorce and father's neglect of responsibilities.

"Father's quota" was introduced in 1993 when the paid parental leave was extended from 35 to 42 weeks.

The situation for women in Serbia has been worsening during the transition from socialist state economy to market liberalism. Especially during the wartime, when processes of re-traditionalization and re-patriarchalization have occurred, introducing a new symbolic order in cultural and public life. Transition, even though quite different in different societies, comprises several important joint facts, such as: restriction in state budgets, reduction in security of employment and a general drastic fall in the standard of living for the majority of the population. Also an uncontrolled processes of privatization which creates new elites, a dramatic erosion of the position of the middle classes and a worsening of the position of the public sector where the employment of women was notably high, above all education and health. Yet, in Serbia women are greatly under-represented in positions of policy, decision-making, power and influence. In spite the active role of women's NGO and Women's Political Network during the struggle for democratic change, today there aren't more than 11 % of women at decision-making levels.

In this research I was particularly interested in the political preconditions for gender equality, such as constitutional arrangements, electoral system, political culture, political parties' attitudes towards gender issues in general and towards participation of women in particular. I was also interested in the introduction of quotas, mobilisation of parties for the support of female representatives on their lists, additional political education for women, strong campaigning of feminist organisations and research/ changing of the public opinion etc. An analysis of these factors will be the major part of further follow-up research. Reflections on contemporary gender equality policy in Norway and Serbia and gender equality lessons from Nordic countries will be the subjects of my forthcoming academic publications.

The research outcomes of the Norwegian perspectives on gender equality practices will serve as a starting point for a future follow-up

project for setting up new strategies regarding gender equality mechanisms in Serbia. Hopefully, experience gained from this study will foster further interactions with organizations in Serbia that are engaged in these issues by sharing information about models, programs, practices and new strategies. Finally, my visit to Norway and SKK is of utmost importance for my professional career and personal development. Warm welcome, good working conditions, great professional assistance of the staff at the centre and a generous fellowship from the Research Council made me feel comfortable in new and quite different environment.

lilijana@sezampro.yu

Cickaric Lilijana
Institute of Social Sciences
Centre for Sociological Research
11000 Belgrade, Serbia and
Montenegro

Tove Stang Dahls minneseminar

Avdeling for kvinnerett kan også i år invitere til det syvende Tove Stang Dahls minneseminar, torsdag 9. oktober kl. 17.15 - 19 i møterommet, 3. et. i Domus Biblioteca, Karl Johans gate 47.

Tove Stang Dahl var fagets første professor, og med dette årlige åpne seminaret, ønsker vi i Toves ånd å binde dagens kvinnerett sammen med fortid og framtid.

Professor Karin Widerberg innleder om temaet: *Individ, kropp og kjønn. Nye forståelser, ny rettspolitik?* Karin Widerberg er professor i sosiologi ved Universitet i Oslo. I sin forskning har hun arbeidet med temaer i tilknytning til forståelser av kjønn, seksualisert vold samt retten i et feministisk perspektiv. Deretter blir det diskusjon, fulgt av lett servering og vin/mineralvann.

Mer informasjon fås ved henvendelse: tlf 22859465, e-post: trine.gamst@jusstud.uio.no

Påmelding innen onsdag 1. oktober. Se også vår hjemmeside <http://www.jus.uio.no/ior/kvretten/>

Nordisk forskerskole i tverrvitenskapelig kjønnsforskning

Forskerutdanning er et viktig felt for satsing innen forskningen i hele Norden, og NorFA (Nordisk Forskerutdanningsakademi) har i tråd med dette invitert til å søke om midler til nordiske forskerskoler i to søkerrunder.

Kvinne- og kjønnsforskningen tok utfordringen, gjennom at NIKK og Universitetet i Linköping forente kreftene. NIKK sendte inn en første skisse for en nordisk forskerskole i tverrvitenskapelig kjønnsforskning. Etter å ha kommet gjennom det første nåløyet i 2002, venter vi nå på svar på søknad med konkrete planer over fem år for en slik skole. Hvis søknaden innvilges, vil den gi muligheter for å starte i 2004. Nina Lykke ved Tema Genus er foreslått som skolens direktør, mens Susanne V. Knudsen ved NIKK skal være styreleder, og den er tenkt organisert med 34 partneruniversitet og 118 nøkkelveiledere.

Forskerskolen vil kunne gi et stort løft for å bygge videre på forskerutdanning som er i gang og har vært drevet både lokalt, nasjonalt, nordisk og internasjonalt. Tanken er å samordne og styrke de forskerutdanningsaktiviteter som fins i de mange små kjønnsforskningssmiljøene i Norden og Nordens nærområder samt ved enkelte europeiske institusjoner. Skolens aktiviteter er foreslått å skulle bestå av årlige forskerkurs (nordiske og internasjonale kurs), en årlig temaworkshop for nøkkelveiledere, herunder kurs i veiledningspedagogikk, web-forum for dialog, diskusjon og veiledning, samt videokonferanse-system.

FRIDE EEG-HENRIKSEN

Aktuelt om personale på Senteret

Hovedfagsstudenter

I løpet av våren har tre studenter fullført oppgavene sine og fire har overlatt plassene i leserommet til nye studenter. Takk for samværet til aktive studenter!

Lin Prøitz, som har vært en del av djuiceprosjektet, var først ute. Hun leverte hovedfagsoppgave til Institutt for medier og kommunikasjon 1. februar. Oppgaven hadde tittelen *Tilgjengelighetens uutholdelige letthet. En studie av bruk, selvforståelse og iscenesettelse av kjønn i tekstmeldinger*.

Hanne Størset har vært student ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi mens hun hadde plass ved Senteret. Hovedfagsprosjektet hennes har tittelen *"Tilfellet Tana" – prostitusjon forstått relasjonelt og ble levert i mai*.

Kunsthistoriestudent Signe Marie Endresen var den siste som leverte oppgave i vår. Oppgaven hadde tittelen *Seg selv nok. Astri Welhaven Heibergs uteakter ca. 1913-25*.

Finske Sanna Sarromaa som har vært Nordplus-stipendiat ved SKK høsten 2002 og våren 2003 fra Institutt for politisk historie, Universitetet i Helsinki, har også sagt takk for seg, uten at arbeidet er helt i havn. Hun har arbeidet med oppgaven *War, rape and the Misogynist Media?* hvor hun fokuserer på hvordan den internasjonale pressen skrev om voldtekt under Jugoslaviakrigen.

Vi sier takk til en gruppe engasjerte studenter som har organisert mange interessante faglige lunsjer, vært med på å starte "Fritidsfeministene", ledet oss i pausemagedans, bidratt til at Senteret har hatt en forlenget arm ut i foredragsbransjen og aktivistmiljøer og i det hele tatt har vært et givende sted å diskutere rundt bordet i allmenningen. Takk skal dere ha for allehånde bidrag - og lykke til videre!

Stipendiater/nøkkelbarn

Anne Lorentzen, sosiolog, har vært knyttet til Senteret som nøkkelbarn etter at hun i januar arbeidet med en søknad for NIKK og SKK. Vi gratulerer Anne med doktorgradsstipend gjennom Høgskolen i Telemark hvor hun skal arbeide med kjønn, musikk

og musikkteknologi. Vi tror og håper at vi kan holde kontakten!

Heidi Eng startet i post. doc.-stilling ved SKK 1. august. Heidi skal arbeide med et prosjekt hun har fått Forskningsrådspenger til. Det har tittelen *Skeive strategier i idretten: Betydningen av synlig brudd på heteroseksuell praksis i en offentlig kontekst*. Heidi vil utgjøre en del av "queer-gruppa" ved SKK. Den 29. august disputerer dessuten Heidi for dr. scient-graden. Velkommen og lykke til!

Elisabet Rogg slutter som assisterende faglig leder i halv stilling per 1. september. Fra da av skal Elisabet arbeide full tid med forskning i tilknytning til Montenegro-prosjektet. Elisabet blir altså fortsatt på Senteret, men nå bare med én hatt, forskerhatten. Vi er glade for at Elisabets arbeid og sier takk for alt engasjement!

Åse Røthing startet som post.doc. ved SKK 1. mars 2003 i 50% stilling. Fra 1. august har hun i tillegg del-tidsstilling for å dekke opp for oppgaver i Harriet Bjerrum Nielsens delvise fravær. Åse skal arbeide med undervisning på det nye bachelorprogrammet "Kjønn, feminisme og likestilling", seminarprogrammet og forskerseminaret på Senteret. Velkommen i ny posisjon!

Professor Harriet Bjerrum Nielsen har hatt permisjon fra stillingen som faglig leder siden juni 2000. Etter avviklet forskningspermisjon har hun arbeidet med oppdragsforskning for World Scout Bureau og med skriving på bakgrunn av stipend fra Faglitterær forfatterforening. Siden 1.1.2002 har hun dessuten vært medlem av Universitetsstyret. 1. august begynte Harriet igjen på Senteret. Riktignok bare i 75% fordi Universitetsstyret legger beslag på resten av kapasiteten. SKKs styre har vedtatt at Beatrice Halsaa fortsetter som faglig leder, mens Harriet skal være leder for programmet "Kjønn, feminisme og likestilling". Vi sier hjertelig velkommen tilbake!

Fride Eeg-Henriksen har ikke arbeidet på Senteret siden 1995, men formelt er hun ansatt med permisjon fram til 1. oktober 2003. Da slutter hun på NIKK (Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning) og hun slettes

også fra UiOs ruller som formelt ansatt på SKK. Fra og med denne datoen er Fride å finne i formidlingsavdelingen i Statistisk Sentralbyrå. Vi benytter anledningen til å si tusen takk for tett og godt samarbeid gjennom de åtte årene som er gått siden Fride gikk fra SKK til NIKK, bare en tur ned gangen er det i dag! SKK har hatt stor nytte av samlokaliseringen og samarbeidet med NIKK, ikke minst på grunn av Fride. Samtidig har vi forventninger om at dette skal fortsette også når Solveig Bergmann fra Finland overtar som instituttleder på NIKK i høst.

Rigmor Smith-Gahrsen fortsetter i sin jobb som daglig leder etter å ha vikariert for Fride siden 1.1.2000. Vier glade for at muligheten for forlengelse som kontorsjef nå er blitt en realitet!

Administrasjonen

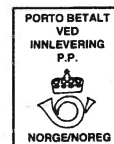
Sosiolog Marit Haldar har vært ansatt som faglig rådgiver i 50% stilling fra og med 15.8.2002. Marit har drevet utstrakt møtevirksomheten rundt om kring på universitetet i forbindelse med samarbeidsrelasjoner vi har vært avhengige av for å kunne opprette SKKs program "Kjønn, feminisme og likestilling". Nå er engasjementet hennes ute, men hun fortsetter ved UiO, som universitetslektor på sosiologi, så vi regner med at vi vil sees også i framtida. Vi sier tusen takk for innsatsen ved SKK og på gjensyn!

På kort varsel har to av medarbeiderne i administrasjonen forlatt Senteret. Helene Grjotheim Hareide, som har vikariert som kontorsekretær de siste ti månedene, har fått jobb hos Aetat og hadde siste arbeidsdag 8. august. Helene har gitt SKK et alle tiders ansikt utad i en omskiftelig tid med sin fleksible, åpne og imøtekommande holdning. Takk for innsatsen og lykke til! Vi kan allerede nå ønske Vigdis Kjørholt velkommen som ny vikar fram til jul.

Førstekonsulent Anne Evandt har lenge studert litt ved siden av jobben. Nå har hun søkt to års permisjon for å studere på full tid ved masterstudiet "Samfunns- og sosialpsykologi" ved NTNU. Vi sier tvi, tvi og takk for arbeidet med blant annet biblioteket, Nettverket for forskning om seksuallert vold og personalsaker her ved SKK.
rigmor.smith-gahrsen@skk.uio.no

B

Returadresse:
Senter for kvinne- og
kjønnsforskning
Universitetet i Oslo
Postboks 1040 Blindern
NO-0315 OSLO

911000/211

SKK - kalender

September

- 5. Om å tenke seg om skriftlig
- 8. Feminisme og multikulturalisme
- 9. Menn og maskuliniteter
- 16. Queer-Seminar
- 16-17. *Feministisk filosofi
- 23. Menn og maskuliniteter
- 24-26. *Nasjonalt forskerkurs

Oktober

- 6. Feminisme og multikulturalisme
- 6-7. Sex(y) kunst
- 7. Menn og maskuliniteter
- 10. Kjærlighetsnettverket
- 13. Kvinnebevegelser i Kina
- 16. Forskning om seksualisert vold
- 17. Kjønnets estetisering
- 21. Masculinities, Bodies and Emotions
- 28. Queer-seminar

November

- 3. Feminisme og multikulturalisme
- 4. Menn og maskuliniteter
- 10. Queer-seminar
- 18. Menn og maskuliniteter

Desember

- 1-3.*Feministisk filosofi

Abonnement og E-postadresser

Ønsker du å abonnere på Bulletine, send en e-post til nina.heilmann@skk.uio.no. Vi vil også gjerne ha e-postadressene til alle abonnenter slik at vi lettere kan nå dere ved opplysninger om arrangementer, seminarer osv.

Ta en titt på nettsidene våre også. De gir informasjon om vår virksomhet om forskning, undervisning, forskere og ansatte ved Senteret. Adressen er <http://www.skk.uio.no>

Publikasjonsserier/ nettpublisering

SKK har ikke lenger publikasjonsserier i papirform. Publisering av artikler og enkelte innlegg fra seminarer/kurs legges ut på nettet adressen <http://www.skk.uio.no>

Noen eksemplarer av Senterets tidligere Arbeidsnotatserie ennå finnes på lager. Opptrykk skjer kun ved spesielle behov.

Kontakt oss for å få oversikt over restopplag eller slå opp på publikasjoner på hjemmesiden vår.

Redaksjonelle opplysninger

BULLETIME 2 - 03
17. årgang

Utgis av:

Senter for kvinne- og
kjønnsforskning
Universitetet i Oslo
Boks 1040 Blindern
NO - 0315 OSLO

Gateadresse:
Sognsveien 70, 4. et.
(vis à vis Ullevål Stadion)

Ansvarlig redaktør:
Beatrice Halsaa

Redaktør:
Nina Heilmann

I redaksjonen:
Rigmor Smith-Gahrson

Sideredigering og utforming:
Nina Heilmann

Repro, sats og trykk:
Gan Grafisk AS, Oslo

Abonnement (gratis):
Tlf: 228 58930
Faks: 228 58950
e-post: skk-post@skk.uio.no

Nettside:
<http://www.skk.uio.no>

Redaksjonen avsluttet:
19. august 2003

Opplag: 3700

Neste utgave av Bulletine:
Januar 2004

ISSN 0802-0027